

Hukuk Fakültesi Dergisi
Ankara Hacı Bayram Veli University
Faculty of Law Review

ISSN: 2651-4141 e-ISSN: 2667-4068
Cilt / Volume 30 Temmuz / July 2026 Sayı / No. 3

**İNTERNET YOLUYLA İŞLENEN SUÇLARDA SUÇUN İŞLENDİĞİ
YER**

THE LOCUS DELICTI IN INTERNET-BASED CRIMES

Şule KARATAŞ*

ÖZET

İnternet yoluyla işlenen suçlarda suçun işlendiği yerin belirlenmesi, mesafe suçları öğretisi için geliştirilmiş geleneksel yorumların dijital bağlama doğrudan aktarılmasına olanak tanımayan yapısal bir sorun ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışma, söz konusu sorunu Alman Ceza Kanunu'nun 3. ve 9. maddeleri ile Türk Ceza Kanunu'nun 8. maddesi karşılaştırmalı olarak incelenerek ele almaktadır. Her iki hukuk sisteminde de benimsenen aynı anda birden fazla yerde gerçekleşme ilkesi, sınır ötesi davalarda cezasızlığı önlemeye yönelik olmakla birlikte, dijital ortamda sınırsız biçimde uygulandığında salt teknik erişilebilirliği fiili bir evrensel yetki ölçütüne dönüştürme riskini taşımaktadır. Alman Federal Yüksek Mahkemesi içtihadı bu duruma yanıt olarak 2014 ve 2016 tarihli kararlarında erişilebilirlik ve algılanabilirliği ne bağımsız bir fiil yeri ne de tipikliğe ait bir netice yeri olarak kabul etmiştir. Bununla birlikte Alman içtihadı, suç tipinin yapısından kaynaklanan ve fiilden ayrılabilir nitelikte olan ara neticeler bakımından netice yeri imkânını tümüyle kapatmamaktadır. Türk hukukunda ise TCK m. 8'deki geniş lafzın sınırsız bir yer bağlantısını meşrulaştırmadığı; neticenin suç tipinin yapısıyla bağlantılı, fiilden ayrılabilir bir dış dünya değişikliğine

* **Dr. Öğr. Üyesi**, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı/İSTANBUL, **E-Posta:** sule.karatas@medeniyet.edu.tr, **ORCID:** 0009-0003-4223-995X, **DOI:** 10.34246/ahbvuhfd.1900768.

- **Atıf Şekli/Cite As:** Karataş, Şule, "İnternet Yoluyla İşlenen Suçlarda Suçun İşlendiği Yer", HBV-HFD, 2026, C. 30, S. 3, s. 1483-1538.
- **İntihal/Plagiarism:** Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir./This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

karşılık gelmesi gerektiği savunulmaktadır. Bu çerçevede çalışma, teleolojik daraltmaya dayanan üç aşamalı bir sınırlama modeli önermektedir. Bu modele göre netice üzerinden suç yeri kurulabilmesi için fiilin ilgili devlete objektif olarak yönelmiş olması, dış dünya değişikliğinin ex ante öngörülebilir nitelik taşıması ve ulaşılan yoğunluğun ceza hukuku müdahalesini meşrulaştıracak düzeyde olması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suçun işlendiği yer, İnternet suçları, Mülkilik ilkesi, Fiil ve netice, Ceza yetkisi.

ABSTRACT

Determining the locus delicti in internet-based offences raises a structural problem that does not permit the direct transposition of traditional interpretations, developed for distance crimes, to the digital context. This study addresses that problem through a comparative analysis of §§ 3 and 9 of the German Criminal Code and Article 8 of the Turkish Criminal Code. Both legal systems adopt the ubiquity principle, which was originally designed to prevent impunity in cross-border cases but risks transforming mere technical accessibility into a de facto trigger for universal jurisdiction when applied without limitation in the digital environment. In response to this problem, the Federal Court of Justice held in its decisions of 2014 and 2016 that neither accessibility nor perceptibility constitutes an independent act place or a result belonging to the statutory definition of the offence. At the same time, German case law does not foreclose result-based jurisdiction where the offence structure presupposes a separable intermediate result. In Turkish law, it is argued that the broader wording of Article 8 does not justify unlimited territorial extension; a result capable of grounding jurisdiction must correspond to a legally meaningful external change that is separable from the act and anchored in the offence structure. Against this background, the study proposes a three-stage limitation model grounded in teleological reduction, requiring that the conduct be objectively directed toward the state in question, that the external change be objectively foreseeable ex ante, and that its intensity justify criminal law intervention.

Keywords: Locus delicti, Internet crimes, Territoriality principle, Act and consequence, Jurisdiction.

EXTENDED ABSTRACT

Determining the locus delicti in internet-based offences presents a structural

challenge that traditional doctrinal categories, developed for conventional distance crimes, cannot resolve without adaptation. When criminal content is uploaded from one state, transmitted through distributed infrastructures, and rendered simultaneously accessible in multiple jurisdictions, neither a purely act-based nor a purely result-based approach yields a territorially determinate answer. This article addresses that problem through a comparative analysis of §§ 3 and 9 of the German Criminal Code and Article 8 of the Turkish Criminal Code, tracing the doctrinal evolution of both systems and proposing a structured limitation on territorial jurisdiction.

Both legal systems adopt the ubiquity principle, according to which an offence is deemed committed wherever the act is performed or wherever the result occurs. Originally intended to prevent impunity in cross-border cases, this principle produces different difficulties in the digital environment. If applied without limitation, it risks transforming mere technical accessibility into a trigger for universal jurisdiction. German jurisprudence tries to offer a response to this tension.

Early decisions of the Imperial Court, including RGSt 1, 274 (1880) and RGSt 13, 337 (1886), expanded the act place by treating downstream effects and the reception of communications in the target state as part of the criminal act. Later decisions such as KG NJW 1999, 3500 and BGHSt 46, 212 (2000) shifted the focus to the result place and treated the perceptibility or accessibility of online content within Germany as a sufficient territorial link.

The Federal Court of Justice departed from this expansive line in its decisions of 2014 and 2016 (3 StR 88/14; 3 StR 449/15). It made clear that neither accessibility nor perceptibility constitutes an act of the perpetrator or a result belonging to the statutory definition of the offence within the meaning of § 9 StGB. Technical transmission processes fall outside the perpetrator's sphere of control and cannot by themselves ground jurisdiction.

This does not mean that abstract endangerment offences are incapable of generating a relevant result place. German case law and doctrine acknowledge that where the offence structure presupposes a separable and legally significant external-world change, that change may establish territorial jurisdiction as an intermediate result. The decisive distinction lies between an offence-inherent external impact and the merely technical consequences of data transmission.

Article 8 of the Turkish Criminal Code is framed in broader terms, referring to the place where the act is committed or where the result occurs, without

limiting “result” to the statutory offence result in the German technical sense. Textual breadth, however, does not justify territorial overreach. A result capable of grounding jurisdiction must correspond to a legally meaningful external change that is separable from the act and anchored in the structure of the offence. Legislative techniques such as Article 5(1)(b) of Law No. 7258, which expressly criminalises enabling access to unlicensed betting via the internet, illustrate how specific drafting can resolve uncertainties left open by general territorial clauses.

These doctrinal developments call for a limitation model grounded in teleological reduction. The model does not invent a new category of result. Its function is narrower: to prevent the concept of result from being stretched beyond the offence’s normative structure. Territorial jurisdiction based on a result, whether statutory or intermediate, should depend on three cumulative conditions. The conduct must be objectively directed toward the state in question, the legally relevant external change must have been objectively foreseeable ex ante, and its intensity must exceed mere technical accessibility by reflecting a substantial impact on the protected legal interest. Algorithmic dissemination driven by platform logic cannot replace these requirements.

In internet offences, the place of commission cannot be inferred from technological reachability alone. What ultimately matters is whether the conduct establishes a sufficiently concrete and legally intelligible connection with the territorial legal order that claims authority. Digital ubiquity increases the need for such limits rather than diminishing it.

GİRİŞ

İnternetin sınır tanımayan yapısı, ceza hukukunun mekâna dayalı klasik kavramlarını sorgulamayı zorunlu kılmıştır. Günümüzde hukuki anlam taşıyan dijital içerikler, dünyanın farklı noktalarından dijital ortama aktarılabilmekte ve aynı anda çok sayıda ülkede erişilebilir hale gelebilmektedir. Bu durum, geleneksel suçların (dolandırıcılık, hakaret gibi) internet yoluyla işlenmesiyle birleştiğinde, aynı fiilin birden fazla devletle mekânsal bağlantı kurmasına ya da hiçbir devletle suçun işlendiği yer bakımından yeterli bir bağ noktasının açıkça tespit edilememesine yol açabilmektedir. Bahsi geçen ikili risk, suçun işlendiği yer kavramının ceza hukuku yönünden taşıdığı işlevin yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Suçun işlendiği yerin belirlenmesi, ceza hukukunda birden çok

düzlemde işlev görmektedir.¹ İlk olarak bu kavram, ceza kanunlarının yer yönünden uygulanabilirliğinin sınırlarını belirlemektedir. Ceza muhakemesi hukukunda ise yetkili mahkemenin tespiti açısından önemlidir. Bununla birlikte suçun işlendiği yerin salt usule ilişkin bir kavram olarak ele alınmaması gerekmektedir.² Zira bir fiilin hangi ülkede işlenmiş sayılacağı, bireyin hangi hukuk düzeni karşısında sorumluluk taşıyacağını ve o fiile hangi ceza normunun uygulanacağını belirlemektedir. Suç yeri bu yönüyle, ceza hukukunun temel ilkelerinden biri olan kanunilik ilkesiyle de yakından bağlantılıdır.

Kanunilik ilkesi (nullum crimen, nulla poena sine lege), yalnızca suç ve cezanın kanunla belirlenmiş olmasını değil, ceza normlarının belirli olmasını ve bireyin hangi fiillerinin cezalandırılacağı ile hangi hukuk düzenine tabi olacağını önceden öngörebilmesini gerektirmektedir.³ AİHM Müller ve İsviçre kararında; öngörülebilirliğin, Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrasında yer alan "kanunla öngörülmüş olma" ifadesinin unsurlarından biri olduğu ve bir normun, vatandaşın, gerekirse uygun hukuki danışmanlık alarak, belirli bir eylemin yol açabileceği sonuçları somut koşullar altında makul ölçüde öngörebilmesine imkân verecek yeterli açıklıkta kaleme alınmadıkça "kanun" olarak kabul edilemeyeceğini belirtmektedir.⁴ Bu nedenle suçun işlendiği yerin belirsizleştiği hâllerde, kanunilik ilkesinin öngörülebilirlik boyutu da doğrudan etkilenmektedir. Bireylere ve uygulayıcılara sağlanması gereken hukuk güvenliği bu öngörülebilirliğin sağlandığı hallerde daha rahat korunabilecektir.

İnternet yoluyla işlenen suçlarda sorun daha da derinleşmektedir. Bir ülkede suç teşkil etmeyen fiiller, başka bir ülkede cezai yaptırımlara konu olabilmektedir. Bu çerçevede ilgili ülkeyle bir bağlantı noktası bulunması mesela dijital içeriğin ulusal alandan erişilebilir olması, belirli bir ülkeye yönelmiş bulunması ya da o ülkenin kamu düzenini etkilemeye elverişli olması hallerinde, söz konusu fiilin ulusal ceza hukuku kapsamında kovuşturulup kovuşturulamayacağı sorusu gündeme gelmektedir.

¹ Suçun işlendiği yerin belirlenmesi zamanasımı ve görünüşte içtima gibi hususlar yönünden de önem taşımaktadır. Ayrıntılı anlatım için bkz. Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 183, 194, 200 vd.; Akbulut, Ceza Hukukunda Suçun İşlendiği Yer, s. 123.

² Önder, Suçun İşlendiği Yer, s. 97-98.

³ Schmahl, s. 311.

⁴ Müller and Others v Switzerland App no 10737/84 (ECtHR, 24 May 1988), para 29.

AlHM'in internet suçlarına ilişkin içtihadı, öngörülebilirlik ölçütünün dijital bağlamın özgünlüğü dikkate alınarak somutlaştırıldığını göstermektedir. Perrin ve Birleşik Krallık kararında, internetteki müstehcen yayınlar bakımından öngörülebilirlik olgusunu incelemiştir. Karara konu olan somut olayda; başvuru Fransız vatandaşı ve Birleşik Krallık'ta ikamet eden bir kişi olup Amerika Birleşik Devletleri merkezli bir şirket aracılığıyla işletilen internet sitesinde müstehcen içerikler yayımlanmasından sorumlu tutulmuş ve yerel mahkemelerce mahkûm edilmiştir.⁵ Başvurucu, çoğunluk hisselerine sahip olduğu şirketin yayın faaliyetinin esaslı kısmının Birleşik Krallık dışında gerçekleştiğini, faaliyetin yürütüldüğü ülke olan Amerika'daki mevzuata uygun hareket edildiğini ve internetin küresel niteliği nedeniyle yayımlayıcıların içeriğe erişilebilen tüm devletlerdeki hukuki yükümlülükleri öngörmelerinin makul olmadığını ileri sürmüştür.⁶ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise başvurunun Birleşik Krallık'ta yerleşik olması ve faaliyetini profesyonel nitelikte yürütmesi nedeniyle söz konusu içeriğin Birleşik Krallık hukukuna tabi tutulabileceğini ve başvurunun ilgili ulusal hukuka erişimin kendisi açısından mümkün olduğunu inkâr edemeyeceğini kabul etmiştir.⁷ Karardan anlaşılabileceği üzere; mahkemeye göre internetin küresel niteliği, tek başına ulusal ceza normlarının erişilebilirliğini öngörülemez hâle getirmeyecektir; failin ilgili devletle bağlantısının bulunması durumunda, kendisinden o hukuk düzenine tabi tutulabileceğini öngörmesi beklenmektedir.

İnternet vasıtasıyla işlenen suçlarda yabancı bir ülkenin söz konusu olduğu durumlarda, suçun unsurlarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin belirlenmesinden önce ceza hukukunun uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.⁸

Bu noktada, ceza hukukunun yer bakımından uygulanabilirliğine ilişkin değerlendirmenin hangi ölçütlere göre yapılacağı açıklığa kavuşturulmalıdır. Alman ceza hukuku öğretisinde hâkim görüş, bir fiile Alman ceza hukukunun uygulanabilirliğinin değerlendirilmesinden önce, söz konusu fiilin Alman hukukundaki bir ceza normunun koruma alanına girip girmediğinin belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır.⁹ Bir ceza

⁵ Perrin v United Kingdom App no 5446/03 (ECtHR, 18 October 2005) (dec), p. 2.

⁶ Perrin v United Kingdom App no 5446/03 (ECtHR, 18 October 2005) (dec), p. 5.

⁷ Perrin v United Kingdom App no 5446/03 (ECtHR, 18 October 2005) (dec), p. 6.

⁸ Rengier, s. 31-32 Rn. 3.

⁹ Rengier, s. 32 Rn. 4; Walter Tonio, s. 870; Mey, s. 5.

normunun koruma alanı (Schutzbereich), o normun hangi hukuki değeri ya da hangi çıkarları koruduğunu ifade etmektedir.¹⁰ Örneğin hakaret suçunun koruma alanı bireyin onur, şeref ve saygınlığıdır. Bu yaklaşıma göre, yer bakımından uygulanabilirliğe ilişkin Alman Ceza Kanunu’nun 3 ve devamı maddeleri, ancak ilgili normun korumak istediği hukuki değerle bağlantılı bir fiil söz konusu olduğunda uygulanacaktır. Koruma alanına ilişkin bu değerlendirme, bu çerçevede anılan hükümler bakımından “fiil” kavramına dahildir.¹¹ Yine Alman Federal Mahkemesi kararlarında da, yalnızca ilgili ceza normunun koruma alanına giren davranışların, Alman Ceza Kanunu’nun 3. maddesi anlamında ‘fiil’ olarak kabul edilebileceği vurgulanmaktadır.¹² Buna karşılık, öğretide azınlıkta kalan bir görüş, koruma alanı meselesinin suç tipinin yorumuna ilişkin olduğunu ve bu nedenle ancak Alman ceza hukukunun uygulanabilirliği tespit edildikten sonra gündeme gelebileceğini savunmaktadır.¹³

İşbu makalenin konusu her halükarda, suçun işlendiği yerin tespitine yönelik Alman Ceza Kanunu’nun 3 ve 9. maddeleri ile ve Türk Ceza Kanunu’nun 8. maddesinin nasıl yorumlanacağına belirlenmesidir. Dolayısıyla bu temel tartışmadan hareketle, suçun işlendiği yerin belirlenmesinde hangi ölçütlerin esas alınacağı büyük önem kazanmaktadır. Özellikle fiil ve fiil yeri ile netice ve netice yeri kavramlarının dijital bağlamda nasıl anlaşılması gerektiği, mesafe suçlarına ilişkin klasik teorilerin internet suçlarına ne ölçüde uygulanabileceği ve hangi noktalarda sınırlandırılması gerektiği tartışma konusu olacaktır.

Çalışma, internet suçlarında suç yerinin belirlenmesinde sınırsız bir etki alanı anlayışının sıkıntılarına dikkat çekerek; hukuki belirlilik ile etkin ceza adaleti dengesini birlikte gözeten sınırlı bir yaklaşımın gerekli olduğunu savunmaktadır.

I. CEZA KANUNLARININ YER BAKIMINDAN UYGULANABİLİRLİĞİ VE SUÇUN İŞLENDİĞİ YER

A. Genel Çerçeve

Devletlerin ceza yetkisinin hangi koşullarda kullanabileceği ve hangi ülke hukukunun uygulanacağı sorunu, uluslararası hukukun temel ilkeleriyle

¹⁰ Korunan hukuki değer hakkında bazı tartışmalar için bkz. Karataş, s. 772-775.

¹¹ Rengier, s. 32 Rn. 4.

¹² Bkz. BGHSt 29, 85, 88; 40, 79, 81.

¹³ Werle/Jeßberger vor § 3 StGB Rn. 292.

yakından ilişkilidir. Ceza yetkisinin ve uygulanacak hukukun ülkesel sınırların ötesine taşması, devletlerin egemen eşitliği ve uluslararası hukuktaki müdahale etmeme ilkesiyle (Nichteinmischungsprinzip) dengelenmesi gereken bir alanı ifade etmektedir. Bu nedenle, yabancılık unsuru içeren durumlarda bir devletin ceza yetkisini genişletebilmesi, ancak ceza davası ile ülke arasında doğrudan ve hukuken anlamlı bir bağ kurulması hâlinde meşru kabul edilebilir. Bu bağ, keyfî yetki genişletmelerini önleyecek nitelikte “meşrulaştırıcı” ve “anlamlı” bir bağlantı noktası olmalıdır.¹⁴

Erken dönem uluslararası yargı içtihadında, bu yaklaşımın klasik örneği, Milletler Cemiyeti bünyesinde kurulan Daimi Uluslararası Adalet Divanının (Permanent Court of International Justice, PCIJ) 7 Eylül 1927 tarihli Bozkurt–Lotus Kararıdır. İlgili karar uyarınca, uluslararası hukukun açıkça yasaklamadığı hâllerde, bir devletin kendi ülkesiyle anlamlı bir bağlantı noktası kurabildiği ölçüde, ülke sınırları dışında icra edilen hareketler bakımından da ceza hukuku yetkisini tesis edebilmesi mümkün kabul edilmiştir.¹⁵ Anılan kararda, Fransız bandıralı bir geminin açık denizde Türk gemisine çarparak, Türk gemisinden 8 kişilik mürettebatın ölümünü değerlendiren Divan, olaya ilişkin hareketin Fransız gemisinde gerçekleştiğini, ölüm sonucunun ise Türk gemisinde meydana geldiğini tespit ederek, Türk kanunlarına göre yargılamayı ve Türkiye’nin kovuşturma yetkisine sahip olduğunu kabul etmiştir.¹⁶ Günümüzdeyse hangi ülke hukukunun uygulanacağı, ilgili ülkelerin ceza kanunu hükümleriyle belirlenmektedir. Alman hukukunda bu çerçeve Alm. CK m. 3–9’da, Türk hukukunda ise TCK m. 8 ve devamında yer alan düzenlemelerle çizilmiştir.

B. Mülkilik İlkesi ve Tamamlayıcı Yetki İlkeleri

Ceza kanunlarının uygulanmasında birçok ülke, devletlerin bağımsızlığı, eşitliği ve ülkesel egemenlik anlayışının bir yansıması olarak, mülkilik ilkesini temel hareket noktası olarak kabul etmektedir.¹⁷ Bu ilke uyarınca cezalandırılabilir fiilin ülke içinde işlenmesi, kural olarak yabancı hukuk düzenlerinden bağımsız olarak devletin ceza hukuku kurallarının uygulanmasını, ayrıca cezalandırma yetki ve yükümlülüğünü doğurmaktadır.¹⁸

¹⁴ Rengier s. 33 Rn. 6.

¹⁵ Hilgendorf, s. 1873; Cornelius Rn. 2.

¹⁶ Olayın ayrıntılı değerlendirmesi için bkz. Tezcan, s. 270.

¹⁷ Mey, s. 24-25.

¹⁸ Binding, s. 414.

Türk hukukunda bu ilke; TCK'nın 8. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesi ile ihdas edilmiş olan 'Türkiye'de suç işleyen kimse, Türk kanunlarına göre cezalandırılır.' kuralıyla yansıma bulmuştur. Alm. CK'nın 3. maddesi de Almanya'da gerçekleştirilen suçlara Alman hukukunun uygulanmasını öngörmektedir.

Öte yandan mülkilik ilkesi devlete, ülkesinde işlenen fiillere kendi hukukunu uygulama yetkisi ve kovuşturma hakkını tanısa da, ceza hukukunun yer bakımından uygulanabilirliği yalnızca bu ilkeyle açıklanamayacaktır. Zira suçun ülke dışında işlenmesi hâlinde dahi, belirli koşullar altında devletin ceza yetkisinin doğabildiği kabul edilmektedir. Bu bağlamda uluslararası ceza hukukunda, mülkilik ilkesini tamamlayıcı nitelikte olmak üzere, failin veya mağdurun vatandaşlığına dayanan şahsilik ilkeleri ile belirli ağır suçlar bakımından kabul edilen evrensellik ilkesi geliştirilmiştir.¹⁹

II. KAVRAMLAR VE DİJİTAL BAĞLAMDA ORTAYA ÇIKAN SORULAR

A. Mesafe Suçları Kavramı ve İnternet Suçlarıyla İlişkisi

Klasik ceza hukuku öğretisinde suçun işlendiği yerin belirlenmesi, fiilin icra edildiği yer ile kanuni neticenin meydana geldiği yerin örtüştüğü hâllerde herhangi bir güçlük doğurmamaktadır.²⁰ Buna karşılık, hareket ile neticenin farklı mekânlarda gerçekleştiği ve bu mekânlar arasında siyasi veya yargısal bir sınırın bulunduğu durumlarda, suçun nerede işlenmiş sayılacağı meselesi ceza hukuku bakımından merkezi bir problem hâline gelmektedir.²¹ Öğretide “mesafe suçları” olarak adlandırılan bu tür fiiller, suç yeri tartışmalarının klasik çekirdeğini oluşturmaktadır.²²

Mesafe suçlarına ilişkin teorik yaklaşımlar, esasen bu tür çatışmaları çözmeyi amaçlayan araçlar olarak geliştirilmiştir. Klasik mesafe suçları öğretisi, genellikle kısıtlı sayıda ülkenin dahil olduğu somut mekânsal bağlantılar üzerinden şekillenmiştir. Örneğin bir ülkede ateş edilen silahın

¹⁹ Rengier, s. 33 Rn. 6 ayrıca bkz. BVerfG EuGRZ 2001, 76, 81; BGHSt 34, 334, 336; 45, 64, 66; 46, 212, 224; BayObLG NJW 1998, 393; Mey, s. 25; Akbulut, Ceza Hukukunda Suçun İşlendiği Yer, s. 125.

²⁰ Önder, Suçun İşlendiği Yer, s. 95; Koca/Üzülmez, s. 821.

²¹ Önder, Suçun İşlendiği Yer, s. 95; Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 194; Zafer, s. 812.

²² Önder, Suçun İşlendiği Yer, s. 96 bu suçlar için sınırlar arası suç tabirini kullanmaktadır.

mermisinin başka bir ülkede netice doğurması gibi durumlarda, hareket ve netice arasındaki bağlantı nispeten açıktır.²³ İnternet vasıtasıyla gerçekleştirilen suçlarda ise failin fiziksel olarak bulunduğu yer, sunucu veya veri altyapısının konumu ile fiilin hukuki etkilerinin ya da varsa suç tipine ait neticenin ortaya çıktığı yer çoğu zaman birbirinden ayrılmaktadır. Bu durum, klasik mesafe suçları öğretisinin örtük varsayımı olan hareket ile netice arasındaki mekânsal ilişkinin somut ve belirlenebilir olduğu kabulünü, klasik mesafe suçlarına kıyasla daha sorunlu hâle getirmektedir. Zira internet ortamında fiilin icrası çoğu zaman dijital bir işlemden ibaret olup, hukuki etkileri aynı anda birden fazla ülkede ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle internet suçları, mesafe suçları kavramını niceliksel olarak genişletmekle kalmamakta, aynı zamanda bu kavramın sınırlarını da zorlamaktadır. İnternet ortamında işlenen fiillerde, suçun işlendiği yerin belirlenmesi bakımından klasik mesafe suçları öğretisinin doğrudan ve sınırsız biçimde uygulanması, suç yerinin tespitini aşırı ölçüde genişleten ve belirsizleştiren sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle internet yoluyla işlenen suçlar bakımından mesafe suçları kavramı, bir çözüm modeli olmaktan ziyade, suçun işlendiği yerin belirlenmesine ilişkin sorunların arka planını açıklayan bir referans noktası olarak işlev görmektedir.

Bu noktada, mesafe suçlarına ilişkin teorilerin internet bağlamında yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira internet ortamında salt erişilebilirlik veya soyut etki ihtimali üzerinden suç yerinin tayin edilmesi, klasik mesafe suçları öğretisinde öngörülme-yen nitelikte bir genişlemeye yol açmaktadır. Böyle bir kabul, internette erişilebilir kılınan bir içerik bakımından failin teorik olarak tüm dünya devletlerinin ceza hukukuna aynı anda tâbi tutulması sonucunu doğurabilecektir. İçeriğin erişimin teknik olarak mümkün olduğu her ülkede bir “netice” meydana getirdiği varsayımı benimsendiği takdirde, ceza yetkisi fiilen sınırsız bir etki alanına kavuşacaktır.

Bu durumda kişinin, hangi fiilinin hangi devlet tarafından cezalandırılacağını önceden öngörmesi fiilen imkansız hale gelmektedir. Siber uzamda devletlerarası yetki sınırlarının belirlenmesine ilişkin doktrinde de bu görüş savunulmaktadır. Bu yönde, nternet ortamında yabancı hukuk kurallarının öngörülebilirliğinin, sübjektif yönelmişlikten ziyade objektif ve ülkesel olarak somutlaştırılabilir bağlantı noktalarına dayanması gerektiği; salt erişilebilirliğe dayalı çözümlerin belirlilik ve öngörülebilirlik ilkeleriyle

²³ Doktrinde sıkça tekrar edilen klasikleşmiş örnekler için bkz. Binding, s. 420; Mey, s. 21; Önder, Suçun İşlendiği Yer, s. 97.

bağdaşmadığı vurgulanmaktadır.²⁴ Öte yandan bu tür bağlantı noktaları, uygulanacak ceza hukukunun tespitine ilişkin değerlendirmelerde dikkate alınabilse de, suçun işlendiği yerin belirlenmesinde fiil ve tipik neticeye dayalı ölçütlerin yerine ikame edilemeyecektir. Bu husus, fiil ve netice ayrımının dijital bağlamda yeniden ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

B. Fiil ve Netice Kavramları ve Bu Kavramların Dijital Bağlamda Önemi

Suçun işlendiği yerin belirlenmesine ilişkin tartışmaların merkezinde, fiil ve netice kavramları yer almaktadır. Bu noktada; dijital ortamda hangi olgunun ‘fiil’, hangisinin ‘netice’ olarak nitelendirileceği hususu, suçun işlendiği yerin somutlaştırılması bakımından belirleyici hâle gelmektedir. Bu sorunun sağlıklı biçimde ele alınabilmesi için, öncelikle fiil ile hareket kavramları arasındaki ilişkinin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Ceza hukukunda hareket (*Handlung*) ile fiil (*Tat*) kavramları bazen aynı anlama gelecek şekilde bazen de farklı olguları tanımlamak için kullanılmıştır.

Hareketin ne olduğu ile ilgili de çeşitli teoriler ileri sürülmüştür. Örneğin, nedensel teoride hareket iradi ve nedensel bir süreçtir. Bu yaklaşıma göre geniş anlamda fiil, failin hareketiyle sınırlı olmayıp; neticeyi ve hareket ile netice arasındaki nedensellik bağını da içine alan üst bir kavram olarak anlaşılmalıdır.²⁵ Bu çerçevede her hareket, bir fiilin zorunlu unsurunu oluşturmakla birlikte, fiil geniş anlamda yalnızca hareketten ibaret değildir, bilakis “olay bütünlüğü” olarak anlaşılmaktadır.

Gai (amaçsal) teoride hareket belirli bir amaca yönelmiş insan davranışı, sosyal teoride toplumsal bakımdan anlam taşıyan bir davranış, olumsuz teoride kaçınılabilir bir davranıştan kaçınmama, kişisel teoride failin kişiliğinin dışavurumu, son görüşte ise hukuki değerlere uymama temelinde tanımlanmaktadır.²⁶

²⁴ Schmahl, s. 311-312.

²⁵ Külçür fiil kavramının transit ve mütemadi suçlar ile, neticenin kısmen gerçekleştiği yerlerde de 9. maddenin uygulanabilmesi için amaçsal yorumla neticeyi de kapsayacak şekilde ele alınması gerektiği görüşündedir. Bkz. Külçür, s. 162-163. Kanaatimizce bu maddeyle ilgili olarak fiil kavramının neticeyi de kapsayacak şekilde ele alınması, ceza hukuku dogmatiklerinde hareket-netice ayrımını bulanıklaştırmakta ve sistematik paralelliği zedelemektedir. Uygulamada işaret edilen sorunlar ise fiil kavramını genişletmeye gerek olmaksızın, hareket ve netice kriterlerinin ayrı ayrı işletilmesiyle çözülebilecektir.

²⁶ Çeşitli hareket teorileriyle ilgili olarak bkz. Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 315-324.

Hareket ile fiili eşdeğer kabul eden yaklaşımlara göre; fiil, failin iradesiyle yönlendirdiği, dış dünyada tezahür eden ve hukuken anlam taşıyan insan davranışını ifade etmektedir. Bu anlayışta fiil, suçun maddi unsurunun davranış çekirdeğini oluşturmakta; netice ve nedensellik bağı ise fiilin kapsamına dâhil edilmeyip, suç tipinin gerçekleşmesi bakımından gerekli olan diğer maddi unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede fiil, haksızlığın (*Unrecht*) taşıyıcısı olarak kabul edilmekte ve normatif değerlendirme fail davranışı merkezinde temellendirilmektedir.²⁷ Bu makale bağlamında hareket ve fiil aynı anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır.

Netice kavramı ise, suç tipinde öngörülen ve dış dünyada meydana gelen değişiklik olarak tanımlanmaktadır.²⁸ Neticeli (maddi) suçlarda netice, hareketten ayrılabilen ve suç tipinin gerçekleşmesi bakımından gerekli olan bir unsurdur. Suçun işlendiği yerin neticeye göre belirlenmesi hâlinde, neticenin meydana geldiği mekân, fiilin icra edildiği yerden bağımsız olarak suç yeri olarak kabul edilmektedir. Bu yaklaşım, özellikle mağdurun veya korunan hukuki değerın korunması bakımından önem taşıyan durumlarda işlevsel görünmekle birlikte, fiilin gerçekleştiği yer ile neticenin ortaya çıktığı yer arasındaki bağı zayıfladığı hâllerde sorunlar doğurabilmektedir.

İnternet yoluyla işlenen suçlar, fiil ve netice ayrımının klasik ceza hukuku anlayışıyla ele alınmasını daha da güçleştirmektedir. Dijital ortamda gerçekleştirilen fiillerde, hareket çoğu zaman teknik bir işlemi veya veri aktarımını tetiklemekte olup, belirli bir fiziksel mekâna sıkı biçimde bağlı değildir. Buna karşılık fiilin hukuki etkileri, içeriklerin erişilebilir hâle gelmesi, algılanması veya belirli bir ülkede hukuki değerleri ihlal etmesi şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Bu durum, fiilin işlendiği yer ile neticenin gerçekleştiği yer arasında çok katmanlı ve belirsiz bir ilişki yaratmaktadır.

Bu bağlamda internet suçlarında netice kavramının geniş yorumlanması, suçun işlendiği yerin fiilen sınırsız biçimde genişletilmesi riskini beraberinde getirmektedir.²⁹ Bir içeriğin teknik olarak dünyanın her yerinden erişilebilir olması, bu içeriğin her ülkede netice doğurduğu anlamına gelmemelidir. Bu çerçevede fiil ve netice ayrımı, internet suçlarında suç yerinin belirlenmesine ilişkin teorik tartışmaların yalnızca teknik bir ön sorunu değil, aynı zamanda ceza hukukunun sınırlarını belirleyen normatif

²⁷ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 314, 323.

²⁸ Hilgendorf, s. 1876; Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 408.

²⁹ Satzger, International and European Criminal Law, s. 18 Rdn. 9.

bir tercihi ifade etmektedir. Söz konusu tercih, devletlerin cezalandırma yetkisinin kapsamını ve bireylerin hukuki güvenlik beklentilerini doğrudan etkilemektedir. Bu çerçevede, internet yoluyla işlenen suçlarda fiil ve netice kavramlarının nasıl anlaşılması gerektiği sorusu, tek başına kavramsal bir tartışma olmaktan çıkmakta; suçun işlendiği yerin hangi ölçütlere göre belirleneceği sorunuyla doğrudan bağlantılı hâle gelmektedir. Bu nedenle, aşağıda, doktrinde geliştirilen başlıca teorik yaklaşımlar, internet suçlarının yapısal özellikleri dikkate alınarak incelenecektir.

III. SUÇUN İŞLENDİĞİ YERİN BELİRLENMESİNE İLİŞKİN TEORİK YAKLAŞIMLAR

A. Hareket Esasına Dayanan Yaklaşımlar

Hareket esasına dayanan yaklaşımlar, suçun işlendiği yerin belirlenmesinde failin iradesinin dış dünyada fiilî olarak tezahür ederken fiziksel olarak bulunduğu noktayı esas almaktadır.³⁰ Zira bu yaklaşıma göre suçun normatif yapısı failin davranışı etrafında şekillenmektedir.³¹ Ceza hukuku bakımından hukuki değerlendirmeye konu olan olgu, failin iradesini gerçekleştirme yönündeki fiilidir.³² Bu nedenle hareketin gerçekleştiği yer, failin cezai sorumluluğunun doğduğu asli bağlantı noktası olarak görülmektedir. Dolayısıyla bu yaklaşıma göre suçun işlendiği yer, failin suça ilişkin iradesini hukuken anlamlı bir davranış biçiminde ortaya koyduğu, başka bir ifadeyle tipik davranışın icrasına başladığı yerdir.³³

İnternet suçları bakımından suç yeri; failin cezaya müteallik içeriği internete yüklerken fiziksel olarak bulunduğu yerdir.³⁴ Alman doktrininde baskın görüş de bu şekildedir.³⁵ Bu görüş uyarınca, hareketin esas alınması, suçun maddi unsurunun merkezine fail davranışını yerleştirmekte; suç yerinin belirlenmesini, sunucunun bulunduğu yer veya sonradan ortaya çıkan etkilerin

³⁰ Önder, Suçun İşlendiği Yerin Tayininde Hareket Nazariyesi, s. 136; Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır, s. 1122.

³¹ Zafer, s. 812.

³² Önder, Suçun İşlendiği Yerin Tayininde Hareket Nazariyesi, s. 137; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, s. 144.

³³ İçel, s. 165.

³⁴ Mey, s. 35; Hilgendorf/Valerius Rn. 145 vd.

³⁵ Mey, s. 35; Ambos Rn. 8; Böse Rn. 3; Eser/Weißer Rn. 7d.

yoğunlaştığı mekânlara bağlamamaktadır.³⁶

Bu yaklaşımın üstünlüğü, suçun işlendiği yerin belirlenmesinde görece kesin ve öngörülebilir bir ölçüt sunmasında yatmaktadır.³⁷ Failin davranışı belirli bir mekânda icra edilmekte ve bu mekân, bağlantı noktası olarak belirlenecek somut bir yer teşkil etmektedir. Böylece suçun işlendiği yer, sonradan ortaya çıkan, çoğu zaman tesadüfi veya failin iradesinden bağımsız gelişen sonuçlara göre değil; failin bilinçli davranışına göre tayin edilmektedir.³⁸ Bununla birlikte hareket teorisinin katı biçimde yani netice dikkate alınmadan uygulanması özellikle neticenin başka bir ülkede ağır hukuki etkiler doğurduğu durumlarda eleştirilmiştir.³⁹ Failin fiilinin bir ülkede gerçekleştirilmiş olması, başka bir ülkede meydana gelen zararın tamamen göz ardı edilmesini gerektirmez. Bu eleştiriler, neticeyi dikkate almayan hareket teorisinin suçla mücadele bakımından yetersiz kalabileceği yönünde yoğunlaşmaktadır.⁴⁰

İnternet yoluyla işlenen suçlar bakımından hareket teorisinin uygulanması ise ayrı bir tartışma alanı açmaktadır. Dijital ortamda gerçekleştirilen fiillerde hareket, çoğu zaman failin fiziksel olarak bulunduğu yerde gerçekleşen teknik bir işlem den ibarettir. Failin klavye başında gerçekleştirdiği bir veri girişi veya içerik yükleme si, fiilin icrası olarak kabul edilmekte; bu durumda suçun işlendiği yer, failin fiziksel konumuna indirgenmektedir. Ancak bu yaklaşım, dijital fiillerin doğası gereği sınır aşan etkiler doğurduğu hâllerde yetersiz kalabilmektedir.

Bu nedenle doktrinde, internet suçları bakımından hareket teorisinin mutlak biçimde uygulanamayacağı; fiilin dijital ortamda dış dünyaya yansıma biçiminin de dikkate alınması gerektiği ifade edilmektedir. Bununla birlikte hareket esasına dayanan yaklaşımlar, suçun işlendiği yerin belirlenmesinde başlangıç noktası olma özelliğini korumaktadır. Uygulamada bu yaklaşımın katı sonuçlar doğurduğu hâllerde, özellikle klasik Alman içtihadında, hareket ile netice arasındaki kopuşu gidermeye yönelik çözüm arayışları ortaya

³⁶ Mey, s. 35; Böse Rn. 4.

³⁷ Önder, Suçun İşlendiği Yer in Tayininde Hareket Nazariyesi, s. 137; Özbek/ Doğan/B acaksız, s. 144.

³⁸ Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 144.

³⁹ Önder, Suçun İşlendiği Yer in Tayininde Hareket Nazariyesi, s. 138; A Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır, s. 1122.

⁴⁰ Önder, Suçun İşlendiği Yer in Tayininde Hareket Nazariyesi, s. 137-138.

çıkılmış; bu içtihadi pratik daha sonra doktrinde etki, isabet ve uzun el doktrini gibi başlıklar altında sistemleştirilmiştir. Çoğu güncelliğini kaybeden bu yaklaşımlar aşağıda ayrıca ele alınacaktır. Son olarak bazı karar ve doktrinel yaklaşımlarda, soyut tehlike suçlarında dahi, fiilden ayrılabilir ve dış dünyada istikrarlı bir değişiklik yaratan ara netice ihtimalinin tartışmaya açıldığı görülmektedir. (bkz. IV. D. 2. d).

B. Netice Esasına Dayanan Yaklaşımlar

Netice esasına dayanan yaklaşımlar, suçun işlendiği yerin belirlenmesinde, fiilin tamamlanma anını ve suç tipine özgü neticenin meydana geldiği yeri esas almaktadır. Bu görüşe göre, bir suçun cezai anlamda varlık kazanması, ancak kanuni tipte öngörülen neticenin gerçekleşmesiyle mümkün olduğundan, suç yeri de bu neticenin ortaya çıktığı yer olarak kabul edilmelidir.⁴¹

Bu yaklaşım özellikle, fiilin bir yerde, neticenin ise başka bir yerde gerçekleştiği mesafe suçlarında, suç yerinin tek bir noktada tespit edilmesini amaçlamaktadır. Neticenin esas alınması, suçun mağdur bakımından somutlaştığı ve hukuki değerin fiilen ihlal edildiği yerin belirlenmesini mümkün kılmakta; böylece suçla mücadelede korunan menfaatlerin merkezî konumu vurgulanmaktadır. Bu çerçevede, suçun işlendiği yerin, failin iradesinin dış dünyada sonuç doğurduğu yer olduğu kabul edilmektedir.⁴²

Bununla birlikte netice esasına dayanan yaklaşımlar, özellikle teşebbüs hâlinde kalan suçlar bakımından önemli sorunlar doğurmaktadır. Zira neticenin gerçekleşmediği hâllerde, suç yerinin belirlenmesi güçleşmekte; suçun hangi ülkede işlenmiş sayılacağı sorusu cevapsız kalabilmektedir. Bu durum, suçun teşebbüs aşamasında kalması hâlinde cezai yetkinin tamamen ortadan kalkması gibi sonuçlara yol açabilmektedir ki, bu sonuç ceza hukukunun temel ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.⁴³ Alman hukukunda failin neticenin gerçekleşmesini tasavvur ettiği yerin suçun işlendiği yer konusunda bağlantı noktası kurması, kanaatimizce bu eksikliği gidermek içindir.

⁴¹ Zafer, s. 812; Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır, s. 1123; Akbulut, Ceza Hukukunda Suçun İşlendiği Yer, s. 132-133.

⁴² Önder, Suçun İşlendiği Yer, s. 103; İçel, s. 165.

⁴³ Önder, Suçun İşlendiği Yer, s. 102; Teşebbüs ile ilgili eleştiriler hakkında kritik değerlendirmeler için bkz. Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır, s. 1123.

Netice esaslı yaklaşımın bir diğer eleştirilen yönü, failin iradesiyle bağlantısının zayıf olmasıdır. Fail, neticenin nerede gerçekleşeceğini her zaman öngöremeyebilir veya neticenin gerçekleştiği yer tamamen tesadüfi olabilir.⁴⁴ Bu durumda suç yerinin belirlenmesinde failin iradesi ile netice arasındaki bağın zayıflaması, suçun işlendiği yerin tespitini öngörülebilirlik bakımından ve isnat açısından da sorunlu hâle getirebilmektedir. Ayrıca neticenin gerçekleştiği yerin esas alınması, bir fiilin birden fazla ülkede farklı hukuki değerlendirmelere tabi tutulmasına da yol açabilmektedir.⁴⁵

C. Karma Teori - Aynı Anda Birden Fazla Yerde Gerçekleşme Kuralı (Ubiquitätsprinzip)

Alman Hukukunda, 4 Temmuz 1969 tarihli ve 1 Ocak 1975'te yürürlüğe giren İkinci Ceza Hukuku Reform Kanunu öncesinde; suç yeri bakımından yalnızca hareketin icra edildiği yeri (*Handlungsort*) veya yalnızca neticenin meydana geldiği yeri (*Erfolgort*) esas alan teoriler tartışılmaktaydı.⁴⁶ Benzer tartışmalar aynı zaman diliminde olmasa da Türkiye'de de mevcuttu.⁴⁷ Zira ne anılan reform öncesinde Alman hukukunda ne de 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda, suçun Türkiye'de işlenmiş sayılacağı hâllere ilişkin açık bir kanuni düzenlemeye yer verilmişti.⁴⁸

Bununla birlikte, henüz pozitif hukukta suç yeri düzenlemesinin olmadığı dönemde, doktrinde ve yargı kararlarında; kanun koyucunun “cezalandırılabilir fiil” kavramıyla neticeyi de içeren nedensel faaliyeti kastettiği, bu nedenle neticenin gerçekleştiği yerde de suçun işlenmiş sayılması gerektiği yönünde bir anlayış gelişmiştir.⁴⁹ Bu yaklaşım, fiillerin mekânsal olarak yayılabilen bir nitelik taşıdığı ve başlangıcı, icrası veya tamamlanması itibarıyla kısmen ülke içine, kısmen ülke dışına düşebileceği tespitine dayanmaktadır. Kanun koyucunun bu olguyu bilmesine rağmen “fiilin tamamen ülke içinde işlenmesi” şartını öngörmemiş olması da, bu yorum için dayanak oluşturmuştur. Aksi yönde bir şartın kabulünün ülkeyi dışarıdan yöneltilen suçlara karşı savunmasız bırakacağı ve suçun ülke içinde

⁴⁴ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır, s. 1123.

⁴⁵ Önder, Suçun İşlendiği Yer, s. 101-102; Benzer yönde bkz. Özbek/ Doğan/ Bacaksız, s. 144; Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır, s. 1123.

⁴⁶ Eser/Weißer Rn. 2.

⁴⁷ Dursun, s. 165.

⁴⁸ Dursun, s. 165.

⁴⁹ Bkz. RG I vom 3. Febr 1881 (E I I I 316 ff.); RG IV vom 24. Juni 1884 (E X I 20 ff.).

işlenmiş sayılmasının, ülke içi hukuk düzeninin suçtan doğrudan etkilenmiş olmasının bir göstergesi olduğu kabul edilerek, bir suçun tamamen ya da kısmen ülke içinde gerçekleşmesi hâlinde ülke içinde işlenmiş sayılması gerektiği yönünde bir yaklaşım benimsenmiştir.⁵⁰

Gelinen noktada suçun ağırlık merkezinin tek taraflı olarak ne fiilde ne de neticede bulunduğu, aksine her iki haksızlığın da eşit ağırlıklı unsur olarak tipikliği oluşturduğu kabul edilmektedir.⁵¹ Böylece Alman Ceza Kanunu (StGB) ve TCK düzenlemelerinin son hallerinde, hem fiilin hem de neticenin gerçekleştiği yer esas alınmakta ve böylece suçun aynı anda birden fazla yerde gerçekleşme kuralı (Ubiquität theorie) benimsenmektedir.⁵²

Bu kuralın uygulamadaki etkileri, özellikle mekânsal sınırların klasik anlamını büyük ölçüde yitirdiği internet ortamında belirgin hâle gelmektedir. İnternet üzerinden gerçekleştirilen fiillerde, özellikle hareketin icra edildiği yer ile neticenin ortaya çıktığı yerin farklı devletlerde olması halinde suç yerinin tespiti, birden fazla ülkenin ceza yetkisini ve kendi hukukunun uygulanmasını isteyebilecek olması açısından sorunludur. Öte yandan doktrinde, internetin küresel yapısı ile ceza hukukunun ülkesel uygulanabilirliği arasındaki gerilime dikkat çekilerek internet ortamında işlenen suçlarda suçun işlendiği yerin dar yorumlanmasının da cezasızlık riskini beraberinde getirebileceği ifade edilmektedir.⁵³ Bu risk, özellikle sosyal medya aracılığıyla yurt dışından gerçekleştirilen ve ülke hukukuna göre suç teşkil eden içerik paylaşımları bakımından görünür hale gelmektedir. Örneğin Atatürk veya Cumhurbaşkanı ile ilgili bir içeriğin ülkemizde, Ermeni soykırımı iddiası reddinin Fransa’da, Holokost inkarının Almanya’da suç oluşturması gibi örneklerle bu sorun ifade edilebilecektir.⁵⁴ Diğer taraftan doktrinde aynı anda birden fazla yerde gerçekleşme ilkesi ile bağlantılı olarak, suçun işlendiği yeri tespit etmede önemi haiz olan netice yerinin internetle ilgili suçlarda geniş yorumlanmasının, fiilen evrensellik ilkesine yaklaşan bir anlayışı beraberinde getirmekte olduğu ve bu durumun soruşturma makamlarının her suç şüphesi ortaya çıktığında harekete geçme zorunluluğu nedeniyle siyasi bakımdan hassas sonuçlara yol

⁵⁰ Binding, s. 416-417.

⁵¹ Eser/Weißer Rn. 2.

⁵² Aynı yönde, Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 194, 195. Ayrıca, hareket ve netice haksızlığı üzerine ayrıntılı bilgi için bkz. Elvan Keçelioğlu, s. 27-30. Elvan Keçelioğlu.

⁵³ Mey, s. 21-22.

⁵⁴ Atatürk ve Ermeni soykırımı iddiası örnekleri için bkz. Akbulut, Ceza Hukukunda Suçun İşlendiği Yer, s. 152.

açabileceği savunulmaktadır.⁵⁵

Bir diğer eleştiri; başka bir ülkede yüklenip o ülkenin sunucularında depolandığı halde, içeriğin salt erişilebilir olması veya erişim ihtimalinin bulunması üzerinden suç yerinin kurulmasının uluslararası hukuktaki başka ülkelere müdahale etmeme ilkesi bakımından sorunlu sonuçlar doğurabileceği; zira bu durumda ülke toprağıyla “anamlı/gerçek bir bağ” kurmanın güçleştiğidir.⁵⁶ Yine Avrupa Birliği çerçevesinde ceza hukuku alanındaki iş birliği kapsamında, çakışan ceza yetkilerinden kaynaklanan yargı yetkisi ihtilaflarının giderek daha fazla önem kazanması nedeniyle, öğretide üye devletlerin ceza yetkisinin, faaliyet teorisi esas alınarak yalnızca ülke içinde işlenen fiillerle sınırlandırılması gerektiği ileri sürülmektedir.⁵⁷ Yine bu doğrultuda suçun ülke içinde işlenmiş sayılmasının kolaylaştırılması sakıncalı olabilecektir. Nitekim her devletin ceza hukukunu internet ortamında evrensel bir şekilde uygulamaya kalkışması, farklı hukuk ve ahlak anlayışlarına sahip devletlerin kendi normlarını tüm internet faaliyetlerine teşmil etmesi sonucunu doğurabilecektir.⁵⁸ Böyle bir durumda, yabancı bir devleti ziyaret eden kişiler, internet üzerinden gerçekleştirdikleri eylemler o ülke hukuku uyarınca suç kabul ediliyorsa tutuklanma riskiyle karşı karşıya kalabileceklerdir.⁵⁹ Bu nedenle mülkilik ilkesinin internet vakalarına uygulanmasında, salt erişilebilirliğe dayalı otomatik bir suç yeri kabulü yerine, ülke bağlantısını somutlaştıran ek koşulların aranması gerektiği ileri sürülmekte; hukuki güvenliği artırmak amacıyla konuya ilişkin açık kanuni düzenlemelerin yapılmasının arzu edilir olduğu da belirtilmektedir (de lege ferenda).⁶⁰

⁵⁵ Bkz. Hilgendorf, s. 1874; Eser/Weißer Rn. 16. Ayrıca Liszt, “mutlak ekstraterritorialite”, “evrensellik ilkesi” veya “dünya ceza yargısı sistemi” olarak adlandırdığı yaklaşımların, devletler arasındaki ceza hukuku düzenlemelerinin derin farklılıklarını göz ardı ettiğini, delillerin doğrudan toplanamadığı bir ceza muhakemesinin ciddi pratik sorunlar doğurduğunu ve tüm bu sakıncalara rağmen ulusal hukuk düzenine, yabancıların sınır dışı edilmesine kıyasla, anlamlı ölçüde daha güçlü bir koruma sağlamadığını vurgulamaktadır. İnternet yoluyla işlenen suçlarda suç yerinin belirlenmesine ilişkin aşırı geniş yorumların fiilen ceza hukukunun evrenselleştirilmesi sonucunu hatırlatması karşısında, Liszt’in bu eleştirilerinin güncelliğini koruduğu söylenebilir. Bkz. von Liszt, s. 108.

⁵⁶ Satzger, International and European Criminal Law, s. 18 Rn. 9; Eser/Weißer Rn. 16.

⁵⁷ Böse Rn. 2.

⁵⁸ Hilgendorf, s. 1874; Benzer yönde Satzger, International and European Criminal Law, s. 18 Rn. 9; Eser/Weißer Rn. 16.

⁵⁹ Hilgendorf, s. 1874.

⁶⁰ Bkz. Satzger, International and European Criminal Law, s. 18 Rn. 9.

Son olarak internet vakalarında suç yerinin belirlenmesi tartışması, kaçınılmaz olarak suç tipinin yapısını da gündeme getirmektedir. Zira suçun neticeli bir suç olarak mı, yoksa sırf hareket suçu olarak mı düzenlendiği, fiil ve netice bağlantı noktalarının hangi kapsamda kurulabileceğini doğrudan etkileyecektir. Bu ayrımın suç yeri bakımından doğurduğu sonuçlar, çalışmanın ilerleyen bölümünde Türk ve Alman hukukundaki normatif çerçeve üzerinden ayrıca değerlendirilecektir.

IV. TÜRK VE ALMAN HUKUKUNDA SUÇUN İŞLENDİĞİ YERİN NORMATİF BAĞLAMDA İNCELENMESİ

A. Türk ve Alman Ceza Kanunu Bakımından Fiilin Gerçekleştiği Yer

Alm. CK m. 9'a göre suç, failin hareket ettiği veya ihmal halinde hareket etmesi gereken veya suç tipindeki neticenin meydana geldiği veya failin tasavvuruna göre neticenin meydana gelmesi gereken herhangi bir yerde işlenmiş sayılmaktadır. Türk Ceza Kanunu'nun 8. maddesi de benzer bir düzenleme getirmiştir. Buna göre suçun işlendiği yer, fiilin kısmen veya tamamen işlendiği veya neticenin meydana geldiği yerdir. Dolayısıyla; fiil ve netice kavramları ile bu kavramların suçun işlendiği yer bakımından fonksiyonları, makalenin ortaya koyacağı görüşün rasyonel bir zemine oturması açısından özel bir önem taşımaktadır.

Alman Ceza Kanunu'nun 9. maddesinde suçun işlendiği yer, hareketin gerçekleştirildiği yer olarak ifade edilmektedir. Bu düzenleme, fiil kavramını esasen failin iradi davranışıyla sınırlı tutmakta; teknik süreçleri veya davranışın dolaylı etkilerini fiilin parçası olarak kabul etmemektedir. Daha sonra ayrıntılı bir şekilde inceleneceği üzere; Federal Yüksek Mahkeme içtihadında da fiil, failin doğrudan hâkim olduğu ve tipikliği gerçekleştirmeye yönelik davranış olarak anlaşılmaktadır. Bu nedenle, fiilin işlendiği yer kural olarak failin fiziksel olarak hareket ettiği mekânla örtüşmektedir.

Türk Ceza Kanunu'nun 8. maddesinde ise suçun işlendiği yer, “fiilin kısmen veya tamamen işlendiği yer” şeklinde formüle edilmiştir. Her ne kadar “fiil” kavramının doktrinde neticeyi de kapsayacak şekilde yorumlanabileceği ileri sürülmüşse de⁶¹, bu yaklaşım madde metninin sistematigiyle bağdaşmamaktadır. Zira kanun koyucu aynı maddede fiil ve neticeyi ayrı bağlantı noktaları olarak düzenlemiş; böylece fiil kavramını neticeden bilinçli

⁶¹ Külçür, s. 161-162.

biçimde ayırmıştır.⁶² Bu nedenle TCK m. 8 bakımından fiilden anlaşılması gereken, tipik hareketin icrasdır.

Bu çerçevede fiilin işlendiği yer, failin suçun tipikliğini gerçekleştirmeye yönelik davranışı fiilen icra ettiği yerdir. Hazırlık hareketlerinin kendisi suç teşkil etmediği takdirde, kural olarak fiil yeri oluşturmayacaktır.⁶³ Müşterek faillik hâlinde, ortak suç planına katkı teşkil eden davranışların karşılıklı isnadı mümkün olduğu ölçüde fiil yeri doğurabileceği kabul edilmektedir.⁶⁴ Teşebbüs hâlinde ise fiilin işlendiği yer, icra hareketlerine doğrudan başlanan mekândır.⁶⁵

Alm. CK m. 9 f. 2 uyarınca iştirak halinde, ana fiil bir yurt dışı fiili olsa dahi, şerikin (azmettiren veya yardım eden) hareket ettiği yer veya ihmal halinde hareket etmiş olması gereken yer veya bu kişinin tasavvuruna göre fiilin işlenmesi gereken yer de bir suç yeri olarak kabul edilerek Alman hukukunun uygulanabilirliği sağlanmaktadır.⁶⁶ Türk hukukunda ise böyle bir hüküm olmadığından, iştirak hükümleri üzerinden suçun işlendiği yerin genişletilmesi de mümkün değildir.⁶⁷

Her iki hukuk sisteminde de fiil kavramının bu şekilde dar ve davranış merkezli yorumlanması, mülkilik ilkesinin sınırlarının korunması bakımından önem taşımaktadır.

B. Türk ve Alman Ceza Kanunu Bakımından Neticenin Gerçekleştiği Yer

Fiil yeri yanında suçun işlendiği yerin belirlenmesinde ikinci temel bağlantı noktası neticedir. Ancak netice kavramının suç yeri bakımından işlevi, suç tipinin yapısına ve ilgili kanuni düzenlemeye göre değişiklik göstermektedir.

Alman Ceza Kanunu'nun 9. maddesinde suçun işlendiği yer

⁶² Aynı yönde bkz. Dursun, s. 166.

⁶³ Rengier s. 33 Rn. 8.

⁶⁴ Rengier s. 33 Rn. 8.

⁶⁵ Rengier s. 33 Rn. 8.

⁶⁶ Cornelius Rn. 7.

⁶⁷ Aynı yönde bkz. Zafer, s. 815; Özgenç, s. 1116; Aynı sonuca bağlılık kuralı gereği varılması değerlendirmesi için bkz. Koca/ Üzülmöz, s. 824, 826-827. Aksi sonuca bağlılık kuralı gereği varılması değerlendirmesi için bkz. İçel, s. 170, 171. Bu konudaki görüşler için bkz. Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 201.

belirlenirken açıkça “suç tipine ait netice”ye (zum Tatbestand gehörender Erfolg) atıf yapılmıştır. Bu ibare, netice kavramının yalnızca suç tipinin kurucu unsuru olarak düzenlenmiştir ve fiilden ayrılabilir bir dış dünya değişikliği niteliği taşıyan haller bakımından bağlantı noktası oluşturabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla sırf hareket suçlarında ve tipik netice öngörmeyen soyut tehlike suçlarında, Alm. CK m. 9 kapsamında bağımsız bir netice yeri kural olarak söz konusu değildir.

Buna karşılık Türk Ceza Kanunu’nun 8. maddesinde suçun işlendiği yer belirlenirken yalnızca “netice” kavramına yer verilmiş, neticenin suç tipine ait olması gerektiğine dair açık bir sınırlamaya gidilmemiştir. Ancak bu lafzi farklılık, Türk hukukunda her türlü hukuki etkinin netice olarak kabul edilebileceği anlamına gelmemektedir. Neticenin suç yeri bakımından bağlantı kurucu ölçüt sayılabilmesi için, suç tipinin yapısında fiilden ayrılabilir ve dış dünyada somut bir değişiklik meydana getiren bir unsurun öngörülmüş olması gerekmektedir.

Bu nedenle genel suç teorisi anlamında netice kavramı, yalnızca neticeli suçlar bakımından bağımsız bir unsur olarak anlam taşımaktadır. Sırf hareket suçlarında ve tipik netice içermeyen soyut tehlike suçlarında, fiilden ayrılabilir bir dış dünya değişikliği bulunmadığından, suçun işlendiği yer kural olarak fiil yerine göre belirlenmektedir.⁶⁸ Bu husus her iki hukuk sisteminde de esasen ortak bir noktadır.

TCK m. 8’de netice kavramının tipikliğe açıkça bağlanmamış olması, yorum alanı bakımından bir esneklik yaratmakla birlikte, bu esnekliğin sınırları suç tipinin yapısal özellikleriyle belirlenmelidir. Soyut tehlike suçu olarak düzenlenmiş bir suç tipinde, korunan hukuki değer ülgede soyut biçimde etkilenmesi, tek başına netice yeri kurmaya yeterli değildir. Ancak suç tipi, icra hareketinden ayrılabilir bir dış dünya değişikliğini şart koşuyorsa, bu değişikliğin meydana geldiği yer netice yeri olarak dikkate alınabilmektedir.

Bu çerçevede neticenin gerçekleştiği yer belirlenirken teknik etkiler, salt erişilebilirlik veya algılanabilirlik gibi olgular değil; suç tipinin koruduğu hukuki değeri ihlal eden ya da tehlikeye sokan ve fiilden ayrılabilir nitelikteki dış dünya değişikliği esas alınmalıdır. Netice kavramı, soyut bir “hukuki etki”ye indirgenemez; bağlantı kurucu ölçüt olabilmesi için tipik haksızlık yapısında

⁶⁸ Sırf hareket suçlarında ve sonucu harekete bitişik nitelikteki soyut tehlike suçlarında hareketin gerçekleştirildiği yerde suçun oluşacağı görüşü için bkz. İçel, s. 166; Aynı şekilde şekli suçların hareketin yapıldığı yerde gerçekleşeceği görüşü için Zafer, s. 812, 813.

yer alan bir değişikliği ifade etmelidir. Bu yaklaşım, Türk hukukunda lafzi olarak mevcut olan yorum alanını sınırsız bir genişletmeye dönüştürmemekte; bilakis suç tipine dahil olan yapısal unsurlar üzerinden sınırlandırmaktadır. Böylece hem mülkilik ilkesinin koruma amacı gözetilmekte hem de netice kavramının sistematik tutarlılığı muhafaza edilmektedir.

Daha önce belirtildiği üzere; Alman Ceza Kanunu'nun 9. maddesinde suç yerinin belirlenmesinde yalnızca hareket yeri ve suç tipine ait neticenin gerçekleştiği yer değil, ayrıca failin tasavvuruna göre neticenin meydana gelmesi gereken yer de dikkate alınmaktadır. Bu düzenleme özellikle teşebbüs hâllerinde önem taşımakta; netice henüz gerçekleşmemiş olsa dahi, failin tasarladığı gerçekleşme yeri üzerinden ülkesel bağlantı kurulmasına imkân tanımaktadır. Öte yandan TCK'nın 8. maddesinde Alman hukukundan farklı olarak failin tasavvuruna göre neticenin gerçekleşmesi gereken herhangi bir yerde suçun işlenmiş sayılacağına dair bir ifade bulunmadığından; yurt dışında icrasına başlanan ve yine yurtdışında teşebbüs aşamasında kalan suçlar ile ilgili olarak; kanun gereğince failin tasavvuru da dikkat alınamayacağından hedeflenen netice Türkiye'de olsa fiil yurt içinde işlenmiş sayılamayacaktır.⁶⁹

C. İnternet Yoluyla İşlenen Suçlarda Soyut Tehlike Suçları Tartışması

İnternet yoluyla işlenen suçlarda suçun işlendiği yerin belirlenmesine ilişkin tartışmaların sağlıklı biçimde yürütülebilmesi için, doktrindeki bazı tartışmaların ele alınması gerekmektedir.

Zarar suçları ve somut tehlike suçlarında, netice istisna değildir, bilakis suç tipinde hareketten ayrılabilen bir dış dünya değişikliği aranmakta ve bu değişikliğin gerçekleştiği yer suç yeri bakımından belirleyici olmaktadır.⁷⁰ Örneğin zarar suçu olarak düzenlenmiş olan dolandırıcılık suçunda bir kişinin yurtdışında bulunarak Türkiye'deki bir mağdura yönelik bilişim yoluyla dolandırıcılık fiilini işlemesi hâlinde (TCK m. 158/1-f), icra hareketleri yurt dışında gerçekleşse dahi mağdurun malvarlığında meydana gelen eksilme Türkiye'de ortaya çıkıyorsa, suç tipine ait netice Türkiye'de

⁶⁹ Aynı görüşte bkz. Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 196-197; Hakeri, s. 79; İçel, s. 167. Farklı görüş için bkz. Özbek/ Doğan/ Bacaksız, s. 145.

⁷⁰ Alman hukukunda suç tiplerinin maddi yapısına göre suç yerinin belirlenmesine ilişkin örnekler için bkz. Cornelius Rn. 7; sırf hareket suçları, klasik netice suçları, somut tehlike suçları ve soyut tehlike suçları bakımından fiil ve netice yerinin farklı işlevler üstlendiğini örneklerle ortaya koymaktadır.

gerçekleşmiş olmaktadır ve TCK m. 8 uyarınca suç Türkiye’de de işlenmiş kabul edilmelidir.⁷¹ Öte yandan suçun tamamlanmasından sonra yalnızca fiili sona erdiren, fakat tipik netice oluşturmeyen bir değişikliğin (örneğin dolandırıcılıkta zenginleşme) ortaya çıkması netice yeri bakımından dikkate alınmayacaktır.⁷²

Suçun işlendiği yer bağlamında soyut tehlike suçları ile ilgili olarak netice konusu özellikle Alman hukukunda çok ayrıntılı olarak tartışılmaktadır. Bir görüş; soyut tehlike suçlarında tehlikelilik kavramını fiile atfederek, soyut tehlike suçlarını sırf hareket suçları olarak değerlendirmekte ve Alm. CK. m. 9 var. 3’ün (netice yerinden suç yeri kurma) bu suçlara uygulanamayacağını savunmaktadır.⁷³ Buna paralel olarak, soyut tehlikenin somut bir tehlikeye dönüşüp dönüşmediğinin veya fiilî bir zararın meydana gelip gelmediği önem taşımayacağını; zira cezalandırılabilirliğin öne çekilmesi (Vorverlagerung der Strafbarkeit) nedeniyle tipin, bunları şart koşturmasını göstermektedir.⁷⁴ Öğretide azınlıkta kalan bir görüş ise netice yerini son derece genişleterek, soyut tehlike suçlarında suç tipine dâhil bir neticeden söz edilebileceğini; bir suçun işlenmesiyle mekânsal etkisi bulunan bir tehlike kaynağı yaratılmışsa ve bu tehlike alanı ülke topraklarını da kapsıyorsa, ülkesellik ilkesi gereğince fiilin ülke içinde de işlenmiş sayılacağını savunmaktadır.⁷⁵ Buna paralel olarak başka bir görüş; zarar suçlarında netice olarak kabul edilen dış dünya değişikliği ölçütünün, soyut tehlike suçları bakımından zorunlu olmadığını savunmaktadır. Bu yaklaşıma göre; kanun koyucunun tipin tamamlanması için yeterli gördüğü davranışın etkisi, netice olarak değerlendirilmelidir. Dolayısıyla; eğer kanun koyucu tehlike suçlarında bir hukukî değerin (somut ya da soyut) tehlikeye sokulmasını yeterli görüyorsa, bu (somut ya da soyut) tehlike, ilgili suç tipinin yeterli saydığı etkiyi ve dolayısıyla suç tipine ait

⁷¹ İcra hareketlerinin Türkiye’de yapıldığı ve haksız çıkarın Türkiye’de elde edildiği olayda yargılamanın Türkiye’de yapılmasıyla ilgili olarak bkz. 11. CD, 13.07.2006, 6680; örnek karar ile ilgili değerlendirme için; bkz. Hakeri, s. 79; İçel, s. 168. Dolandırıcılık suçu örneği için bkz. Özgenç, s. 1115. Hilinin Türkiye’de gerçekleştiği dolandırıcılık suçu örneği için bkz. Özgenç, s. 1115.

⁷² Eser/ Weißer StGB § 9 Rn. 10.

⁷³ Satzger, Die Anwendung des deutschen Strafrechts auf grenzüberschreitende Gefährdungsdelikte, s. 114; Ayrıca bkz. Heger StGB § 9 Rn. 2; Soyut tehlike suçlarında netice yeri olmayacağı ancak bu suçların ara netice barındırabileceği görüşü için bkz. Eser/ Weißer StGB § 9 Rn. 10.

⁷⁴ Satzger, Die Anwendung des deutschen Strafrechts auf grenzüberschreitende Gefährdungsdelikte, s. 114.

⁷⁵ Martin, s. 21.

neticeyi oluşturmaktadır. Bu bakımdan (somut ve soyut) tehlike suçları da ‘neticeli’ suçlardır; ancak bu, sırf hareket suçlarından ayırmada kullanılan dar anlamdaki netice kavramıyla özdeş değildir.⁷⁶ Bir başka görüş elverişlilik suçlarında bir netice yerinin mevcut olduğunu kabul etmektedir.⁷⁷

Doktrinde ayrıca herhangi bir etkinin değil ancak suç tipinde tipik fiilin yanında hareketin etkisinin yahut sonucunun arandığı hallerde de bir netice yeri olabileceğini savunulmaktadır.⁷⁸ Yine son zamanlarda hakim görüş suç tipinde bir ‘ara netice’nin (Zwischenerfolg) öngörülmesi halinde soyut tehlike suçlarında da suçun işlendiği yer bakımından bir netice yerinin kabul edilmesi gerektiği yönündedir.⁷⁹ Buna göre; bir suç tipinin sırf tehlikeli bir hareketin icrasıyla sınırlı kalmayıp, bunun ötesinde hareketin yol açtığı (kalıcı) bir dış dünya değişikliğini gerektirmesi ya da suç tipinde tarif edilen yabancı ülke bağlantılı hareketin yurt içinde fiilen gerçekleşmesi halinde netice yeri oluşacaktır.⁸⁰ Bu doğrultuda bir suçun soyut tehlike suçu olmasının, onun yapısal olarak neticeli bir suç olmasını engellemeyeceği kabul edilmektedir.⁸¹ Her ne kadar internet suçları ile bağlantılı olmasa da; bunun en somut örneği Alman Ceza Kanunu’nun 306a maddesinin 1. fıkrasında görülmektedir.⁸² Burada düzenlenmiş olan ağır kundaklama suçunun konusu, insanların ikametine hizmet eden mekânlardır. Korunan hukuki değer ise; mülkiyet hakkı değildir, zira suçu işleyen malik de olabilir. Burada korunan hukuki değer; insanların yaşamı ve beden bütünlüğüdür. Bununla birlikte yangın sırasında mekânda fiilen insanların bulunması zorunlu değildir; soyut tehlikenin varlığı yeterlidir. Dolayısıyla suç soyut tehlike suçu olarak düzenlenmiştir.⁸³

Benzer bir değerlendirme; belgeyi veya bir teknik kaydı bir başkasına zarar vermek amacıyla yok etmeyi, zarar vermeyi veya ulaşılmaz hale getirmeyi düzenleyen Alm. CK m. 274 bakımından da geçerlidir. Anılan

⁷⁶ Heinrich, s. 79.

⁷⁷ Wörner, s. 462. İleride ele alınacağı üzere güncel içtihat elverişlilik suçlarında netice yerini kabul etmemektedir.

⁷⁸ Böse § 9 Rn. 13.

⁷⁹ Tipiklikte öngörülmeyen ara neticenin mesela ölümle sonuçlanacak yaralamanın netice yeri sayılmaması hususunda bkz. Böse § 9 Rn. 11.

⁸⁰ Kudlich, StGB § 9 Ort der Tat § 9 Rn. 10; Sieber, s. 2068; Böse, s. § 9 Rn. 13.

⁸¹ Kudlich/ Berberich, s. 634.

⁸² Böse § 9 Rn. 13.

⁸³ Bosch StGB § 306a Rn 1-2. Öte yandan insanların kesinlikle olmadığı ispatlandığında hakim görüş teleolojik redüksiyon ile ceza verilmemesi yönündedir. Bkz. Heinrich, s. 79.

hüküm, suçun konusunun yok edilmesini veya suçun konusuna zarar verilmesini şart koşmakla birlikte, korunan hukuki değer olan “gerçek belgeler, teknik kayıtlar ve benzeri araçlarla ispatta bulunma hakkı” açısından yalnızca bir tehlikenin doğmasını yeterli görmektedir, dolayısıyla Alman hukuku açısından neticeli bir suç olup, soyut tehlike suçu olarak düzenlenmiştir.⁸⁴ Ayrıca sahte belgenin aldatılması amaçlanan kişinin hâkimiyet alanına girdiği yerde (Alm. CK. m. 267 f. 1 Var. 3) ve ihaleye veren ile hukuka aykırı anlaşmaya dayanan teklifin ihaleyi düzenleyen tarafa ulaştığı yerde (Alm. CK. m. 298) tipik neticenin gerçekleştiği varsayılabilir.⁸⁵

Bu arka planı akıldla tutarak Türk ceza hukukuna dönüldüğünde, bazı yapısal farklılıklar ile bunların suçun işlendiği yer tartışmasına etkisi gündeme gelmektedir. Türk ceza hukukunda hâkim görüşe göre “zarar suçu” ve “tehlike suçu” ayrımı, korunan hukuki değer niteliğinden ziyade, suç tipinin tamamlanması için suçun konusunun gerçekten zarara uğratılmasının mı yoksa yalnızca tehlikeye sokulmasının mı yeterli görüldüğüne göre yapılmaktadır. Bu noktada yorum farklılıklarıyla karşılaşılması kaçınılmazdır. Soyut tehlike suçu niteliğinden bağımsız olarak ise sırf hareket suçları açısından hareket yerinin belirleyici olacağı, her iki hukuk sistemi bakımından da tartışmasız kabul görmektedir. Asıl farklılıklar, hareketin ve neticenin nasıl tanımlandığı ile suçun yapısal niteliğinin nasıl belirlendiği üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu farklılığı somutlaştıran iyi bir örnek hakaret suçudur.

Türk doktrininde hâkim görüş, hakaret suçunun (TCK m. 125) sırf hareket suçu olarak düzenlendiği yönündedir.⁸⁶ Bu kabule göre failin yurt dışından Türkiye’deki bir kişiye hakaret içeren bir e-posta göndermesi hâlinde, suç yeri neticeye göre değil hareketin icra edildiği yere göre belirlenecektir. Ancak burada hareketin ne olduğu konusunda farklı yaklaşımlar söz konusudur. Türk hukukunda bir görüş, hareketi, internetin işleyişiyle birlikte çok aşamalı bir süreç olarak yorumlamaktadır. Bu yaklaşıma göre, özellikle hakaret ve tehdit gibi sırf hareket suçlarında, mesajın muhatap tarafından algılanabilir hâle geldiği veya içeriğin açıklandığı yer, “failin bölünmüş bir

⁸⁴ Kudlich/ Berberich, s. 634.

⁸⁵ Böse § 9 Rn. 13.

⁸⁶ Akbulut, Ceza Hukukunda Suçun İşlendiği Yer, s. 130; Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 409; Doğan, s. 202; Aydın, s. 888; Ayrıca neticesi harekete bitişik suç olduğu görüşü için bkz. Hakeri, s. 164. Hakaret sonucunda mağdurun onur şeref ve saygınlığının rencide edilmiş olmasının gerektiği kabulüyle suç neticeli bir suç olarak kabul eden görüş için bkz. Centel/ Zafer/ Yenerer Çakmut, s. 248.

parçası” kabul edilerek Türkiye de hareket yeri sayılabilmektedir. Yine Türk Ceza Kanunu’nun 243. maddesinde düzenlenen bilişim sistemine girme suçu açısından, Amerika’da bulunan bir kişinin Türkiye’deki bir mağdurun bilgisayar sistemine yetkisiz olarak erişim sağlaması hâlinde suçun Türkiye’de de işlenmiş sayılacak olması benzer şekilde gerekçelendirilmektedir.⁸⁷ Diğer taraftan Alman hukukunda hakaret suçu bakımından farklı sonuca ulaşılması, yani hakareten haberdar olunan yerin suçun işlendiği yer olarak belirlenmesi; kanaatimizce hareket genişletilerek varılan bir sonuç değildir. Alman hukukunda hakaret suçu hakim görüşe göre neticeli bir suç olarak düzenlenmektedir.⁸⁸ Doktrinde neticeli suç olarak nitelendirilmesinin ulaşma şartı (Zugangserfordernis) sebebiyle olduğu ifade edilmektedir.⁸⁹ Dolayısıyla hakareten haberdar olunan yer de harekete değil neticeye ilişkindir.⁹⁰ Hakaret suçunu neticeli suç olarak niteleyen Alman hukukunda bu tarz bir yapılandırmanın suçun işlendiği yerin kapsamlı biçimde genişlemesine yol açması üzerine, doktrinde neticeli suçlar bakımından çözüm önerisi olarak “ülkesel somutlaştırma” (territoriale Spezifizierung) kriteri aracılığıyla bir teleolojik redüksiyon (amaca uygun sınırlama) yapılması ileri sürülmüştür.⁹¹ Örneğin, suç teşkil eden içeriğin yalnızca teknik olarak erişilebilir olması yeterli görülmemekte; bunun yerine içeriğin Almanca kaleme alınmış olması, Alman kamuoyunu veya belirli kişileri hedef alması, yerel olaylara atıf içermesi ya da alan adı gibi objektif bağlantı kriterleri taşıması aranmaktadır.⁹²

Doktrinde bir diğer görüş güncel tartışmalara atfen şu önerileri

⁸⁷ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 204; Aynı yönde bkz. Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır, s. 1127. Suç ile ilgili ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Akbulut, Bilişim Alanında Suçlar, s. 223-266. Alman hukukunda da Ceza Kanunu’nun 202a maddesinde düzenlenen yetkisiz erişime karşı özel olarak güvence altına alınmış verilere, erişim güvenliğini aşmak suretiyle yetkisiz erişimi cezalandıran suç tipi bakımından, suçun işlendiği yer üzerinden Alman ceza hukukunun uygulanabilirliğinin hem Almanya’da bulunan bir failin Birleşik Krallıkta bir bilgisayarda yer alan verilere yetkisiz erişmesi hâlinde hem de Birleşik Krallıkta bulunan bir failin Almanya’daki bir bilgisayara yetkisiz biçimde erişmesi durumunda mümkün olduğu ifade edilmiştir. Bkz. Hilgendorf/ Valerius, s. 46-47 Rn. 143.

⁸⁸ Cornils, s. 396.

⁸⁹ Hilgendorf, s. 1876; Kudlich, StGB § 9 Ort der Tat Rn. 24. İfade suçlarında tamamlanma için beyanın alınması ya da algılanması şartının arandığı suçlarda bu yerin netice yeri sayılması ile ilgili olarak bkz. Kudlich, Herkunftslandprinzip und internationales Strafrecht, s. 279.

⁹⁰ İnternetteki hakaret ile ilgili soruşturma yapan polis memurlarının içerikten haberdar olmasını, netice olarak kabul eden karar için bkz. BGH, 12.12.2000, 1 StR 184/00, Rn. 77.

⁹¹ Hilgendorf, s. 1876-1878.

⁹² Hilgendorf, s. 1877; Heinrich, s. 82; Görüşler için bkz. Kudlich, StGB § 9 Ort der Tat Rn. 24.

sunmaktadır: Kural olarak soyut tehlike suçlarında netice yeri yoktur. Dış dünyada gerçekleşen icra hareketinin (örneğin bilgilerin bir sunucuya yüklenmesi) yalnızca yurt dışında yapılması hâlinde, soyut tehlike suçlarında Alman ceza hukukunun uygulanabilirliğini reddedilmelidir. Buna karşılık istisnaen elverişlilik suçları bakımından, somut olayda, fiili daha yakından nitelendiren unsurun yalnızca icra hareketini daha ayrıntılı biçimde belirleyen bir nitelik mi olduğu (örneğin Alm. CK m. 130'da olduğu gibi) yoksa dış dünyada başka bir yerde gerçekleşmesi gereken bir değişikliği mi şart koştuğu incelenmelidir. Bu görüşe ancak tipikliğin dış dünyada bir değişikliği şart koştuğu bir durumda Alm. CK m. 9 f. 1 var. 3 üzerinden Alman ceza hukukunun uygulanabilirliği kabul edilebilecektir.⁹³

İnternet suçlarıyla ilgili bir diğer yaklaşım; “sanal mevcudiyet” (virtuelle Anwesenheit) görüşüne yakınsar bir şekilde failin içeriği bilerek bir sunucuya (server) yüklemesi durumunda (push technology), sunucunun bulunduğu yerin de failin iradi hâkimiyeti altındaki bir hareket yeri sayılması gerektiğidir ve bu suretle hareket yeri genişletilmektedir.⁹⁴ Ancak bu görüşün birkaç temel sorunu bulunmaktadır. Her şeyden önce, söz konusu yaklaşım fiil ile netice arasındaki ayrımı belirsizleştirmekte; hareketin etkisini adeta harekete dahil etmektedir. Bunun ötesinde, sırf hareket suçlarında tanımı gereği fiilden mekânsal veya zamansal olarak ayrılabilir bir netice bulunmadığından, algılanabilirlik olgusunun fiil kavramının içine taşınması bu suçları yapay biçimde örtük bir netice suçuna dönüştürme riskini doğurmaktadır. Son olarak, failin sunucuyu bilinçli olarak seçip seçmediğine bağlı olarak değişen bir hareket yeri tespiti, öngörülebilirlik bakımından ciddi sorunlar yaratmaktadır.

Nitekim güncel Alman içtihadı, fiil yerini algılanabilirlik alanı (Wahrnehmungsbereich) üzerinden genişleten bu çizgiyi aşmıştır. Sonraki bölümlerde ele alınacağı üzere (Bkz. IV), Alman Federal Yüksek Mahkemesine göre dijital içeriğin ülke içinde erişilebilir olması, ne bir fiil yeri genişletme aracıdır ne de bağımsız bir netice yeri kurmaya yeterli bir dış dünya değişikliğidir.⁹⁵ Bilakis, teknik iletim süreçlerini failin iradi hâkimiyet alanı dışında tutarak, daha önce de belirtildiği gibi bir hareketin algılanabilirlik

⁹³ Kudlich, StGB § 9 Ort der Tat Rn. 25; Kudlich/ Berberich, s. 638.

⁹⁴ İlgili görüş için detaylı olarak Bkz. Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 204; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, s. 147. Alman Hukuku'ndaki aktarım için bkz. Sieber, s. 2071.

⁹⁵ BGH, Urteil vom 19. August 2014 - 3 StR 88/14 .

alanının hareketin kendisinin parçası olmadığına hükmetmiştir.⁹⁶ Bu açıklamalar doğrultusunda, sunucunun bulunduğu yerin suçun işlendiği yere dahil edilmesi görüşüne de (özellikle failin bu sunucuyu bilinçli olarak tercih etmediği hallerde) katılmamaktayız.

Türk hukukunda doktrinde bir görüş ise; ifade suçlarında yayın merkezini ve basılı eserlerde yayım merkezini veya eser yayın merkezi dışında basılmışsa basıldığı yeri suçun işlendiği yer olarak kabul etmektedir.⁹⁷ Bu kabul, CMK m. 12’de öngörülen yer bakımından yetki sistemine dayanmaktadır. CMK m. 12, maddi ceza hukuku anlamında suçun işlendiği yeri tanımlamamakta; TCK m. 8 ve devamı hükümleri uyarınca Türk ceza hukukunun uygulanabilir olduğu kabul edilen hâllerde davaya bakacak mahkemeyi belirlemektedir. Bununla birlikte söz konusu yaklaşımın tamamen isabetsiz olduğu da söylenemeyecektir. Zira ceza hukukunda uygulanacak hukukun belirlenmesi ile yargı yetkisinin tespiti, uluslararası özel hukuktan farklı olarak sistematik biçimde örtüşmektedir; Türk ceza mahkemeleri yalnızca Türk ceza hukukunu uygulamaktadır. Bu nedenle bir hakim in ceza hukukunda, özel hukukta görülebileceği gibi yabancı bir ceza hukukunu uygulaması mümkün değildir.⁹⁸

Son olarak; Türk hukukunda 7258 sayılı Kanunun m. 5 f. 1-b uyarınca, yurt dışında oynatılan bahis ve şans oyunlarının internet yoluyla Türkiye’den erişime açılması bağımsız ve özel bir suç tipi olarak düzenlemiş olup, bu hüküm TCK m. 228’de yer alan genel kumar oynanması için yer ve imkân sağlama suçunu tamamlayıcı ve özel norm niteliğindedir.⁹⁹ İlgili düzenleme, kanun koyucunun internet üzerinden erişim sağlanmasını müstakil bir haksızlık içeriği olarak değerlendirdiğini göstermektedir. Söz konusu suçun maddi unsurunu, internet yoluyla veya sair suretle Türkiye’den erişim sağlanmasına imkân verme fiili oluşturmaktadır. Suçun tamamlanması için bahis veya şans oyununun fiilen oynanması aranmayıp, erişim imkânının sağlanması yeterlidir. Bu yönüyle suç, neticesi aranmayan bir tehlike suçu olarak düzenlenmiştir. Kanun koyucu, erişim sağlama fiilini bizzat suçun icra hareketi olarak tanımlamak suretiyle, bu suç bakımından internet suçlarına

⁹⁶ BGH, Urteil vom 19. August 2014 - 3 StR 88/14.

⁹⁷ bkz. Zafer, s. 814.

⁹⁸ Alman ceza hukukunda uygulanacak hukuk ile ceza yargısının yetkisinin kural olarak örtüştüğü yönünde bkz. Kudlich, Herkunftslandprinzip und internationales Strafrecht, s. 279.

⁹⁹ Örnek için bkz. Hakeri, s. 80.

özgü algılanabilirlik, salt erişilebilirlik veya netice yeri tartışmalarını normatif düzeyde etkisiz hâle getirmektedir. Ancak bu tür açık kanuni düzenlemelerin bulunmadığı suç tiplerinde tartışmalar devam etmektedir. Genişletici ve daraltıcı yaklaşımlar arasındaki bu gerilimin en sistematik biçimde içtihadı yansıdığı alan ise Alman hukuku olmuştur.

D. Suçun İşlendiği Yerin Genişletilmesine Dair Yaklaşımlar ve Güncel Sınırları

Alman İmparatorluk döneminde geliştirilen uzun el doktrini ve “etkinin fiilin devamı sayılması” yönündeki içtihatlar, fiili genişletici eğilimin erken örneklerini oluşturmaktadır. Bu kararlar, suç teşkil eden faaliyetin karmaşık ve mekâna yayılmış bir bütün oluşturduğu hâllerde, failin iradesinin ülke içinde somutlaştığı noktaların suçun işlendiği yer bakımından dikkate alınabileceğini kabul etmiştir. Ancak bu yaklaşım, fiil kavramının davranış merkezli sınırlarını zorladığı ölçüde öğretide eleştirilmiştir.

Bu çizgi, modern iletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte, özellikle algılanabilirlik ve etki kavramları üzerinden yeniden gündeme gelmiştir. Algılanabilirliğin bağımsız bir suç yeri ölçütü hâline getirilmesi öğretide ve sonraki içtihadta, haklı olarak ciddi eleştirilere konu olmuştur.¹⁰⁰ Zira bir fiilin algılanabilirlik alanının, potansiyel olarak sınırsız biçimde genişleyebilmesi, suç yerinin fiilen evrensel bir yetki aracına dönüşmesi riskini beraberinde getirmektedir. Bu durum, mülk ilkesinin öngördüğü ülkesel sınırların aşınmasına ve ceza hukukunun öngörülebilirliğinin zedelenmesine neden olabilecek niteliktedir.¹⁰¹

Güncel içtihat, suçun işlendiği yerin belirlenmesinde fiil ve tipik netice ayrımının korunmasını esas almakta; algılanabilirlik ve etki kavramlarını bağımsız suç yeri ölçütleri olarak değil, ancak fiil veya neticeye ilişkin değerlendirmeyi açıklayıcı tali unsurlar olarak kabul etmektedir. Böylece Alman ceza hukuku, genişletici eğilimlerle sınırlayıcı ilkeler arasında, suç tipinin yapısını ve korunan hukuki değeri merkeze alan dengeli bir yaklaşım geliştirmiş görünmektedir.

Bu değerlendirmeler ışığında Alman içtihat çizgisi, internet ortamında işlenen suçlarda suçun işlendiği yerin belirlenmesine ilişkin olarak, ne evrensel cezai yetkiye yaklaşan sınırsız bir uygulanabilirliği ne de fiilin dijital niteliğini

¹⁰⁰ Kudlich/ Berberich, s. 633. Ayrıca bkz. BGH NSTZ 2015, 81 (82)

¹⁰¹ Kudlich/ Berberich, s. 635.

göz ardı eden katı bir mekânsallık anlayışını benimsemektedir. Aksine içtihat, fiilin icrası ve tipik neticenin gerçekleştiği yer arasındaki dogmatik ayrımı koruyarak; algılanabilirlik ve etki gibi kavramları, ancak somut suç tipinin normatif yapısını açıklamaya hizmet ettiği ölçüde dikkate alan dengeli bir yaklaşım ortaya koymaktadır. İşbu makalenin merkezinde bu nedenle, Alman içtihadının suç yerinin tespitine ilişkin kararlarının sistematik ve kronolojik bir incelemesi yer almakta; bu kararlar aracılığıyla Alman içtihadının internet yoluyla işlenen suçlarda hangi hukukun uygulanacağı sorununun zamanla nasıl ele alındığı gösterilmektedir. Bu nedenle aşağıda, bu gelişim çizgisi Alman mahkeme kararları ışığında kronolojik olarak incelenecektir.

1. Alman Mahkeme Kararları Işığında Genişletilmiş Fiil Yeri

a. RGSt 13, 337 (1886) – Genişletilmiş Fiil Yeri Olarak Uzun El Doktrini

Uzun el doktrini (Lehre der langen Hand), suçun işlendiği yerin belirlenmesinde belirleyici olan unsurun yalnızca failin fiziken bulunduğu yer olmadığını; failin iradesine uygun biçimde yönlendirdiği faaliyetin hukuken tamamlanmış sayıldığı noktanın da suç yeri bakımından dikkate alınacağını kabul etmektedir.¹⁰²

Kavrama adını veren karar, yabancı bir hükümete yapılan vatana ihanet içerikli bildirimlerin hangi koşullar altında Alman İmparatorluğu topraklarında işlenmiş sayılacağını ele almıştır.¹⁰³ Somut olayda Kopenhag’da ikamet eden Danimarka vatandaşı sanık, Almanya’daki ajanları aracılığıyla Alman askeri belgelerinin toplanmasını ve Paris’teki Fransız makamlarına iletilmesini sağlamıştır. Sanık fiilleri bizzat Almanya’da icra etmemiştir ancak Almanya’daki kişiler onun talimatlarıyla hareket etmiştir.¹⁰⁴ Savunma, sanığın fiilleri yurt dışında gerçekleştiğini ve bu nedenle Alman ceza hukukunun uygulanamayacağını ileri sürmüştür.¹⁰⁵

Alman İmparatorluk Mahkemesi, suçun işlendiği yer kavramının, suç teşkil eden fiilin tüm unsurlarının tek bir devlet topraklarında gerçekleşmesini zorunlu kılmadığını belirtmiştir. Mahkemeye göre suç teşkil eden faaliyet karmaşık ve mekâna yayılmış bir bütün oluşturuyorsa, bu bütünün kapsadığı

¹⁰² Binding, s. 416; ayrıca bkz. RG IV vom 24. Juni 1884 (E X I 21).

¹⁰³ RGSt 13, 337, 337.

¹⁰⁴ RGSt 13, 337, 338-339.

¹⁰⁵ RGSt 13, 337, 338.

alan suçun işlendiği yerin belirlenmesinde dikkate alınmalıdır. Suç teşkil eden faaliyetin yalnızca bir kısmının dahi failin iradesi doğrultusunda Alman topraklarında gerçekleşmesi, suçun Alman topraklarında işlenmiş sayılması için yeterlidir.¹⁰⁶

Mahkeme, Almanya'daki ajanları failin “mekanik araçları” olarak nitelendirmiş ve bunların gerçekleştirdiği fiilleri sanığa isnat etmiştir. Kopenhag'dan uzanan “uzun bir elin” Alman egemenlik alanına müdahale ettiği, gizli belgeleri bu suretle ele geçirip yabancı bir devlete aktardığı kabul edilmiştir.¹⁰⁷ Belirleyici olan yazışmaların güzergahı veya kullanılan teknik araçlar değil, failin iradesinin Alman topraklarında somutlaşmış olmasıdır. Bu gerekçelerle mahkeme, sanığın fiilinin Alman topraklarında işlendiğini kabul ederek Alman ceza hukukunun uygulanabilirliğini onamıştır.¹⁰⁸

Uzun el doktrini, netice yeri öngörmeyen soyut tehlike suçlarında, Almanya'da kurulu bir sunucunun fail tarafından “uzaktan kumanda” edildiği varsayımına dayalı sanal mevcudiyet yaklaşımına referans olarak gösterilmektedir.¹⁰⁹

b. RGSt 1, 274 (1880) (Hamburg–Prusya)- Etkinin Hareketin Devamı Sayılması

Failin ülke dışında bulunmasına rağmen, bir suçu başka bir ülkede ortaya çıkarmayı amaçladığı hâllerde, fiilin yer bakımından hangi ülkeye isnat edileceği sorunu gündeme gelmektedir. Klasik mesafe suçları teorileri bu bağlamda önem taşımakla birlikte, uzaktan gerçekleştirilen iletişim eylemleri karşısında fiil yeri anlayışının zaman zaman dar kalabildiği görülmektedir.

Failin ülke dışında bulunmasına rağmen, başka bir yerde suçun gerçekleşmesini tasavvur etmesi sorununa erken dönem bir örnek, Alman İmparatorluk Mahkemesi'nin RGSt 1, 274 (1880) tarihli kararında ortaya konulmuştur. Somut olayda Hamburg'da bulunan sanık, Prusya'da izin verilmeyen bir piyango için Prusya şehirlerinde yaşayan kişilere mektupla piyango bileti teklifinde bulunmuş; böylece Prusya hukuk düzeni bakımından yasaklanmış bir faaliyetin ülke içinde gerçekleşmesini hedefleyen bir iletişim faaliyeti yürütmüştür. Uyuşmazlık, sanığın fizikî faaliyetinin Prusya dışında

¹⁰⁶RGSt 13, 337, 338.

¹⁰⁷RGSt 13, 337, 339.

¹⁰⁸RGSt 13, 338, 339-340; ilgili karar dolaylı faillik müessesesi ile de yakından ilgilidir.

¹⁰⁹Görüşler için bkz. Ambos StGB § 9, Rn. 29.

gerçekleşmesine rağmen, bu faaliyetin Prusya bakımından “yurt içi fiil yeri” oluşturup oluşturmadığı noktasında toplanmıştır.¹¹⁰

İmparatorluk Mahkemesi, fiilin işlendiği yerin, yalnızca failin fizikî faaliyetini gerçekleştirdiği yerin esas alınarak belirlenemeyeceğini kabul etmiştir. Mahkemeye göre, cezai eylem, salt icra hareketiyle tamamlanmış sayılmaz; failin faaliyetiyle gerçekleşmesi amaçlanan etkinin de eylemin kapsamına dahil olduğu kabul edilmelidir.¹¹¹ Dolayısıyla mahkemeye göre fiilin işlendiği yer, yalnızca failin fizikî faaliyetini gerçekleştirdiği yer esas alınarak belirlenemeyecektir.¹¹² Bu çerçevede mahkeme, suçun işlendiği yer olarak, sanık tarafından elde edilen etkinin onun iradesi doğrultusunda ortaya çıktığı yeri esas almıştır.¹¹³ Somut olay bakımından bu durum, sanığın mektupla yaptığı tekliflerin Prusya şehirlerinde muhataplarına ulaşmasıyla birlikte, yasaklanan piyango faaliyetinin Prusya hukuk düzeni bakımından görünür ve hukuken etkili hâle gelmesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu suretle fiil, teknik anlamda ülke dışından başlatılmış olsa dahi, fail iradesiyle hedeflenen etkinin ülke içinde gerçekleşmesi nedeniyle Prusya’ya isnat edilebilir hâle gelmiştir. Mahkeme, devletlerin kendi hukuk düzenine doğrudan etki edecek fiillere karşı, bu fiiller sınırları dışında icra edilmiş olsa bile, ceza normlarıyla kendisini koruyabileceğini kabul etmektedir.¹¹⁴

Günümüzde, mesafe suçları ile ilgili teorilerle kolaylıkla çözülebilen soruna dair olan bu kararın önemi, karar verildiği tarihte ceza veya ceza muhakemesi kanununda suç yerine ait hüküm bile yokken; suçun işlendiği yer ve yetki kavramları için erken ve açık bir örnek sunmasında yatmaktadır. İmparatorluk Mahkemesi, fiilin ülke içi bağlantısını, yalnızca teknik iletim veya gönderme faaliyetine değil; failin iradesinin, ülke içinde yasaklanan hukuki durumu ortaya çıkaracak şekilde somutlaşmasına dayandırmıştır. Bu yaklaşım, daha sonraki mahkeme içtihadında sınır-aşan iletişim eylemleri bakımından geliştirilecek olan genişletilmiş fiil yeri anlayışının bir örneğini teşkil etmiş; modern iletişim araçlarıyla işlenen suçlarda fiil yerinin belirlenmesine ilişkin güncel tartışmalar bakımından da tarihsel bir referans noktası teşkil etmiştir.

¹¹⁰RGSt 1, 274, 274.

¹¹¹RGSt 1, 274, 277.

¹¹²RGSt 1, 274, 277.

¹¹³RGSt 1, 274, 277.

¹¹⁴RGSt 1, 274, 278-279.

c. KG NJW 1999, 3500 Kararı, Algılanabilirlik ile Fiil Yerinin Genişletilmesi

Berlin Eyalet Yüksek Mahkemesi'nin 16 Mart 1999 tarihli kararında, Alman Ceza Kanunu'nun m. 86a f. 1 b. 1 hükmü uyarınca, Federal Anayasa'ya aykırı örgütlere ait sembollerin alenen kullanılması suç olarak nitelendirilmiş; bu kapsamda, söz konusu semboller yurt dışından gerçekleştirilen sınır ötesi televizyon yayınları aracılığıyla ülke içinde algılanabilir hâle gelmesinin, yurt içi suç yeri oluşturacağı kabul edilmiştir.¹¹⁵

Karara konu olan olayda, Polonya'da, Polonya ile Almanya arasında oynanan bir futbol karşılaşması sırasında stadyumda bulunan sanıkların, kameralar tarafından kaydedildikleri esnada Hitler selamı yaptıkları; bu görüntülerin Alman televizyon kanalları tarafından canlı yayında ve sonrasında haber programlarında Almanya'da izlenebilir hâle getirildiği tespit edilmiştir.¹¹⁶ İlk derece mahkemesi, fiilin yurt dışında işlendiği ve Almanya'da ayrıca bir hareket gerçekleştirilmediği gerekçesiyle sanıkların beraatine karar vermiştir. Ancak Berlin Eyalet Yüksek Mahkemesi bu değerlendirmeyi isabetli bulmamıştır.¹¹⁷

Mahkemeye göre Alm. CK m. 86a f. 1 nr. 1 kapsamında soyut tehlike suçu teşkil eden fiil, sembolün salt fiziksel olarak sergilenmesinden ibaret değildir; esasen sembolün optik veya akustik olarak algılanabilir hâle getirilmesini (kundgabe) de kapsamaktadır. Mahkeme, suç teşkil eden hareketin yalnızca sembolün fiziksel olarak üretildiği veya failin bedenlen bulunduğu yerle sınırlandırılmasını, ceza hukukunda artık terk edilmiş olan naturalist bir hareket anlayışının sonucu olarak değerlendirmiştir. Alm. CK m. 86a bağlamında suçun konusunu oluşturan davranışın, salt fiziksel bir eylemden ibaret olmayıp, esasen algılamaya yönelik iletişimsel bir eylem (kommunikativer Akt einer Wahrnehmungsaufforderung) niteliği taşıdığı vurgulanmıştır. Bu çerçevede mahkeme, suçun hareket unsurunun, sembolün

¹¹⁵KG Berlin, Urteil vom 16. März 1999 – (5) 1 Ss 7/98 (8/98), Rn. 14. Türk hukukunda CMK'daki yetki kuralı esas alınarak; ifade suçlarının görsel veya işitsel yayınlarla işlenmesi halinde yayın merkezi; ayrıca ifadenin duyulduğu mağdurun yerleşim yeri; basılı olarak işlenmesi halinde eserin yayım merkezinde, merkez dışında bir yerde basılmışsa basıldığı yerde, mağdurun yerleşim yerinde dağıtılmışsa aynı zamanda orada suçun işlenmiş sayılacağı değerlendirmesi için bkz. Zafer, s. 814. Ancak söz konusu düzenlemenin yetkiye ilişkin olduğu ve bu nedenle usul hukuku çerçevesinde ele alınması gerektiği kanaatindeyiz.

¹¹⁶KG Berlin, Urteil vom 16. März 1999 – (5) 1 Ss 7/98 (8/98), Rn. 2.

¹¹⁷KG Berlin, Urteil vom 16. März 1999 – (5) 1 Ss 7/98 (8/98), Rn. 6.

veya parolanın algı nesnesi olarak sunulduğu her yerde gerçekleştiğini; dolayısıyla sınırın ötesinden gerçekleştirilen sesli veya görsel iletilerin Almanya’da işitilebilir ya da görülebilir hâle gelmesinin fiil yerini genişleteceğini ve böyle bir durumda ülke içinde bir fiil yeri oluştuğunun kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Böylece suç yeri, hareketin salt fiziksel icra noktasına değil, suç tipinin sosyal ve iletişimsel anlam bağlamına göre belirlenmiştir.¹¹⁸

Bu gerekçelerle mahkeme, sanıkların fiili Almanya dışında gerçekleştirmiş olmalarına rağmen, sembolün Alman kamuoyu bakımından algılanabilir kılınması suretiyle fiilin kısmen de olsa Almanya’da işlendiği sonucuna ulaşmış ve Alman ceza hukukunun uygulanabilirliğini kabul etmiştir.¹¹⁹ Ancak kararda benimsenen yaklaşım, sonraki içtihatlarda ilerlenen bölümlerde açıklanacağı üzere değişmiş, algılanabilirlik bir suç yeri kriteri olarak kabul edilmemiştir.

d. BGH, Urteil vom 12. Dezember 2000 – 1 StR 184/00 –, BGHSt 46, 212-225 Elverişlilik Suçlarında Netice Yeri (Töben)

Alman Federal Yüksek Mahkemesinin 12 Aralık 2000 tarihli kararında, bir yabancının halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunu (Alm. CK m 130 f. 1 veya f. 3) oluşturan beyanlarının, Almanya’daki internet kullanıcılarının erişimine açık yabancı bir sunucuda internete yerleştirmesi hâlinde, bu beyanların Almanya’da kamu barışını bozmaya somut olarak elverişli olması durumunda, Alm. CK m. 9 f. 1, 3 ile aranan tipik neticenin Federal Almanya’da gerçekleşmiş sayılacağı hükme bağlanmıştır.¹²⁰

Somut olayda, 1944 Almanya doğumlu Avustralya vatandaşı sanık, 1996 yılında kurduğu “Adelaide Institute” aracılığıyla nasyonal sosyalizm dönemindeki Yahudi soykırımını inkâr eden içerikler yayımlamıştır. Nisan 1997 ile Mart 1999 tarihleri arasında Avustralya’daki bir sunucuda, Auschwitz’te gaz odalarının bulunmadığını ve ölü sayılarının uydurma olduğunu iddia eden İngilizce makaleler depolamıştır. Bu makalelerde “Auschwitz’teki dört milyon ölü sayısının 800.000’e indirilmesinin kutlanacak bir haber» olduğu, soykırım iddialarının «Alman devletinden rant elde etmeyi amaçlayan ateşli

¹¹⁸KG Berlin, Urteil vom 16. März 1999 – (5) 1 Ss 7/98 (8/98), Rn. 19. Türk hukukunda internet ortamında işlenen suçların internete bağlı her ülkede ve Türkiye’de gerçekleştiği görüşü için bkz. İçel, s. 171; Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır, s. 1128.

¹¹⁹KG Berlin, Urteil vom 16. März 1999 – (5) 1 Ss 7/98 (8/98), Rn. 18-19.

¹²⁰Bkz. BGH, Urteil vom 12. Dezember 2000 – 1 StR 184/00.

beyinlerin uydurması» olduğu gibi ifadeler yer almıştır.¹²¹

Alman Federal Yüksek Mahkemesi, Alm. CK m. 9 f.1, 3. anlamındaki tipikliğe ait netice kavramının genel suç teorisindeki netice kavramından bağımsız olarak, amaçsal yorumla (normun ratio legis'ine göre) belirlenmesi gerektiğini kabul etmiştir. Bu çerçevede neticenin, ilgili ceza normunun korumayı amaçladığı hukuki değerlerin zarar veya tehlikeye maruz kalmasının ülke içinde ortaya çıkması hâlinde gerçekleşmiş sayılacağını; bu durumda Alman ceza hukukunun uygulanabileceğini belirtmiştir.¹²²

Mahkeme, halkı kin veya düşmanlığa tahrik suçunun hukuki niteliğini, suç tipinde aranan kamu barışını bozmaya elverişlilik unsuru sebebiyle, soyut tehlike suçlarıyla somut tehlike suçları arasında sınıflandırdığı, elverişlilik suçu olarak belirlemiştir.¹²³ Mahkemeye göre; elverişlilik suçlarında netice; fiilin, tipte tanımlanan hukuki değer bakımından tehlikeliliğini ortaya koyabildiği yerde gerçekleşmiş sayılmaktadır. Mahkeme Federal Almanya'da barışı bozmaya somut elverişliliğinin, Alm. CK 130 f. 1 ve 3'teki halkı kin ve düşmanlığa tahrik bakımından bir netice olduğu görüşündedir.¹²⁴

Ayrıca internetin bilgi imkânları göz önünde bulundurulduğunda, yayınların Almanya'da geniş bir kamuoyuna ulaşacağını öngörülebilir olduğu, içeriğin İngilizce yazılmış olsa da neredeyse tamamen Almanya ile ilgili olduğu ve bundan dolayı Alman internet kullanıcılarının hedef kitle olmasını gerekçe olarak göstermiş; yasamanın suç tipi ile “siyasi iklimin zehirlenmesini önlemeyi amaçladığını vurgulamıştır.¹²⁵ Böylece kanun koyucunun bu suç özelinde, cezai korumanın öne çekilmesi (Vorverlagerung des Strafschutzes) yoluyla, somut bir zarar veya bireysel hak ihlali gerçekleşmeden önce müdahale etmeyi hedeflediğini,¹²⁶ ayrıca halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçuna ilişkin olarak, somut olayda Alman ceza hukukunun uygulanmasını meşru kılan uluslararası hukuk bakımından geçerli bir bağlantı noktasının mevcut olduğunu belirtmiştir.¹²⁷ Zira mahkemeye göre fiil, Alman

¹²¹BGH, Urteil vom 12. Dezember 2000 – 1 StR 184/00, Rn. 3-9.

¹²²BGH, Urteil vom 12. Dezember 2000 – 1 StR 184/00, Rn. 59.

¹²³BGH, Urteil vom 12. Dezember 2000 – 1 StR 184/00, Rn. 61-62.

¹²⁴BGH, Urteil vom 12. Dezember 2000 – 1 StR 184/00, Rn. 62.

¹²⁵BGH, Urteil vom 12. Dezember 2000 – 1 StR 184/00, Rn. 64.

¹²⁶BGH, Urteil vom 12. Dezember 2000 – 1 StR 184/00, Rn. 65.

¹²⁷BGH, Urteil vom 12. Dezember 2000 – 1 StR 184/00, Rn. 76.

hukuk düzeni açısından özel bir öneme sahip olan bir hukuki değeri ihlal etmektedir ve aynı zamanda fiilin Federal Almanya Cumhuriyeti topraklarıyla objektif bir bağlantısı da söz konusudur.

Bununla birlikte ilgili kararda mahkeme; sanığın Almanya’da hareket edip etmediği (Alm. CK m. 9 f. 1) sorusunu ucu açık bırakmakla birlikte; Almanya’daki bir kullanıcının Avustralya sunucusundaki sayfaları çağırması ve dosyaları “indirmesi” durumunda, sanığın kendisine atfedilebilir bir araç (bilgisayar, proxy sunucular, veri hatları ve internet aktarım yazılımı) vasıtasıyla dosyaları Almanya’ya “taşıdığı” görüşüne mesafeli davranmıştır.¹²⁸ Bu karar, elverişlilik suçlarında kamu barışını bozmaya elverişliliği bir netice olarak kabul etmiş; ancak bu yaklaşım, aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere, BGH’nin 2014 ve 2016 tarihli kararlarında açıkça terk edilmiştir.

e. Sınır Ötesi Suçlarda “Aynı Maddi Olay”¹²⁹ Doktrini: Alman Ceza Hukukunun Uygulanabilirliğinde Mıknatıs Etkisi

Alman Federal Yüksek Mahkemesi’nin 24 Kasım 2022 tarihli 3 StR 64/22 sayılı kararı, Alm. CK m. 3 ve m. 9 bağlamında suçun işlendiği yerin tespitinde yurtiçi fiil (Inlandstat) kavramının nasıl anlaşılması gerektiğine ilişkin olarak, özellikle sınır aşan ve çok suçlu olaylarda belirleyici nitelikte bir içtihat ortaya koymaktadır. Mahkeme, Alm. CK m. 3 ve 9 uyarınca bir fiilin yurt içinde işlenmiş sayılması için meselenin yalnızca belirli bir suç tipinin unsurlarıyla sınırlı (tatbestandsbezogen) olarak değerlendirilemeyeceğini; zamansal, mekânsal ve amaçsal birlik içindeki aynı maddi olay (derselbe Lebensvorgang) çerçevesinde ele alınması gerektiğini kabul etmektedir.¹³⁰

Somut olayda bazı fiiller Hollanda’da, bazı fiiller ise Almanya’da gerçekleştirilmiştir.¹³¹ Mağdurun Hollanda’da yaralanmasının ardından Almanya’ya götürülmesi ve özgürlüğünden yoksun bırakılma hâlinin burada sürdürülmesi üzerine mahkeme, sürecin tek bir maddi olay oluşturduğunu

¹²⁸ Karar, mektup, radyo ve televizyon yayınları bağlamında geliştirilen “hareket” anlayışının, internet ortamındaki veri iletimi bakımından doğrudan uygulanabilir olmadığı görüşünü benimsemektedir. Bkz. BGHSt 46, 212-225, Rn. 76.

¹²⁹ Birebir çevirisi “aynı yaşam olayı” (derselbe Lebensvorgang) olan bu terim, kanaatimizce Türkçe’de, hayatın doğal akışı içinde gerçekleşen ve zamansal, mekânsal ve amaçsal bakımdan ayrılmaz bir bütün oluşturan fiiller bütünü, diğer bir deyişle aynı maddi olayı ifade etmektedir. Bu bağlamda kavram, açıklayıcı olmak üzere Türkçe’de “aynı olay örgüsü”, “olaylar zinciri” veya “olaylar bütünü” şeklinde de kavramsallaştırılabilir.

¹³⁰ BGH, Urteil vom 24. November 2022 - 3 StR 64/22, Rn. 22.

¹³¹ BGH, Urteil vom 24. November 2022 - 3 StR 64/22, Rn. 3-5.

kabul etmiştir. Bu nedenle olayın yalnızca Hollanda'da gerçekleşen kısmı izole edilmemiş; çekirdek yurt içi temas noktasından hareketle bütün olay Alman ceza hukukunun uygulanabilirlik alanına dâhil edilmiştir.

Mahkeme, fiillerin hukuken parçalanmasının toplam haksızlık içeriğinin (Unrechtsgehalt) bütüncül olarak kavranmasını engelleyeceğini belirtmiştir.¹³² Bununla birlikte karar, olayla yalnızca kronolojik veya nedensel bağ içinde bulunan her eylemin otomatik biçimde yurt içi fiil yeri kapsamına girmeyeceğini de açıkça ortaya koymaktadır. Nitekim olayın önceki aşamasında Hollanda'da gerçekleşen dolandırıcılık fiilleri, Alman ceza hukukuna tabi bağımsız suçlar olarak değerlendirilmemiş; yalnızca sonraki şiddet ve alıkoyma fiillerinin motivasyonel arka planı olarak ele alınmıştır. Böylece mahkeme, olay örgüsüne yalnızca nedensel veya kronolojik olarak bağlı her fiilin otomatik biçimde yurt içi fiil yeri kapsamına dâhil edilemeyeceğini netleştirmiştir.

Bu yaklaşım, fiil kavramının salt teknik icra yeri analizine indirgenemeyeceğini ve sınır aşan olaylarda bütüncül bir değerlendirme yapılabileceğini göstermektedir. Kanaatimizce ilgili kararlar mahkeme, sınır ötesi suçlarda hukuk sistemini bir mıknaş gibi konumlandırmaktadır. Aynı maddi olay kapsamında yer alan fiillerden çekirdek bir unsurun Almanya'ya temas etmesi hâlinde, bu unsurla zaman, mekân ve amaç bakımından kopmaz bağ içinde bulunan diğer fiiller de Alman ceza hukukunun uygulanabilirlik alanına çekilmektedir.¹³³ Ancak bu çekim etkisi, yalnızca yapısal birlik içindeki fiillerle sınırlıdır.

Bu içtihadın internet suçları bakımından önemi, dijital eylemlerin doğası gereği zamansal süreklilik ve amaçsal birlik göstermesidir. bir ransomware saldırısında belirli bir hedefe yönelik olarak geliştirilen zararlı yazılımın hazırlanması, sisteme sızma, verilerin şifrelenmesi ve fidye talebi gibi aşamalar farklı ülkelerde gerçekleşse dahi, zamansal ve amaçsal bakımdan kopmaz bir birlik oluşturdıkları ölçüde tek bir maddi olay bütünlüğü içinde değerlendirilebilecektir. Bu çerçevede karar, her ne kadar internet suçlarıyla ilgili olmasa da; internet ortamında fiil yerinin belirlenmesinde salt teknik bağlantı noktalarından ziyade yapısal birlik ölçütünün dikkate alınabileceğini göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Bununla birlikte bu yaklaşım, her somut olayda çekirdek temas noktasının ve yapısal birliğin ayrıca ve dikkatli

¹³² BGH, Urteil vom 24. November 2022 - 3 StR 64/22, Rn. 26.

¹³³ Bkz. BGH, Urteil vom 24. November 2022 - 3 StR 64/22, Rn. 22, 26.

biçimde belirlenmesini gerektirmektedir.

2. Genişletilmiş Yaklaşımların Güncel İçtihadta Sınırlandırılması

a. BGH, Urteil vom 19. August 2014 - 3 StR 88/14 (Alm. CK m. 3, 9 f. 1; Alm. CK m. 86a f. 1 nr. 1)

İnternet ve sınır-aşan iletişim araçlarıyla işlenen suçlar bağlamında suçun işlendiği yerin belirlenmesi sorunu, özellikle soyut tehlike suçlarının alt türüolarak nitelendirilen elverişlilik suçlarına özgün güçlükler doğurmaktadır.¹³⁴ Bununla ilgili olarak Alman Federal Yüksek Mahkemesi (BGH), 3 StR 88/14 sayılı kararında, anayasa karşıtı örgütlerin sembollerinin internet üzerinden kullanılması bağlamında suçun işlendiği yerin belirlenmesine ilişkin önceki genişletici yaklaşımlara açık bir sınır çizmiştir.¹³⁵

Somut olayda sanık, Çekya’da bulunduğu sırada YouTube platformuna Alm. CK m. 86a’da düzenlenmiş olan Anayasaya aykırı organizasyonların tanıtım işaretlerinin kullanılması suçunun kapsamına girebilecek şekilde gamalı haç (*hakenkreuz*) içeren görseller yüklemiş; bu içerikler Almanya’dan da erişilebilir olmuştur.¹³⁶ İlk derece mahkemesi bu erişilebilirliği esas alarak mahkûmiyet hükmü kursa da BGH, eylemin bir yurt içi fiil teşkil etmediğine hükmetmiştir.¹³⁷

Mahkeme, elverişlilik suçu olarak düzenlenmiş kanun maddesini soyut tehlike suçu niteliğinde ele almış, dolayısıyla Alm. CK m. 86a’nın suç tipine ait bir netice öngörmediğini, bu nedenle suçun Alm. CK m. 3 ve m. 9 f. 1 var. 3 ve 4 uyarınca yurt içinde işlenmiş sayılamayacağını belirtmiştir.¹³⁸ Ayrıca Alm. CK m. 9 f. 1 anlamında netice yerinin, ilgili ceza normunun koruma amacına göre belirlenmesi gerektiği ve bu nedenle düzenlemenin yalnızca genel suç öğretisi anlamındaki neticeli suçlarla sınırlı olmadığı yönündeki görüşe değinen mahkeme;¹³⁹ bu görüş varsayımsal olarak kabul

¹³⁴ Öte yandan internet suçları neticeli suç niteliği taşıyorsa, klasik öğretideki ceza kanunlarının uygulanmasına ilişkin ilkeler bu alana kolayca aktarılabilir. Bkz. Hilgendorf/ Valerius, s. 46 Rn. 142.

¹³⁵ BGH, Urteil vom 19. August 2014 - 3 StR 88/14, Rn. 7.

¹³⁶ BGH, Urteil vom 19. August 2014 - 3 StR 88/14, Rn. 9.

¹³⁷ BGH, Urteil vom 19. August 2014 - 3 StR 88/14, Rn. 7, 13.

¹³⁸ BGH, Urteil vom 19. August 2014 - 3 StR 88/14, Rn. 8.

¹³⁹ İlgili görüş için bkz. BGH, Urteil vom 22. August 1996 - 4 StR 217/96, BGHSt 42, 235, 242 (Alm. CK m. 323a StGB’de düzenlenen soyut tehlike suçunun objektif cezalandırılabilirlik koşuluna ilişkin karar).

edilse dahi, soyut tehlikenin somut bir tehlikeye dönüştüğü ya da en azından dönüşebileceği yerde, fiilden zamansal ve/veya mekânsal olarak ayrılabilen bir dış dünya değişikliği (Außenweltsveränderung) olmadığı hallerde, suçun işlendiği yerin belirlenmesi ile ilgili olarak suç tipine ait bir netice oluşmayacağına hükmetmiştir.¹⁴⁰

Söz konusu kararda mahkeme, hareket yerinin, failin aktif davranışlarla hareketi icra ederken fiziksel olarak bulunduğu yer olarak belirleneceğini vurgulamıştır.¹⁴¹ Medya yoluyla veri aktarımını hareketin etkisi kapsamında değerlendiren mahkeme, hareketin Almanya’daki etkisinin, hareketin Almanya’da işlendiği anlamına gelmeyeceği şeklindeki görüşünü, “Bir hareketin algılanabilirlik alanı, hareketin kendisinin bir parçası değildir.” ifadesiyle temellendirmiştir.¹⁴² Mahkeme, bu bağlamda özellikle KG Berlin’in 1999 tarihli kararında benimsenen görüşten ayrıldığını ifade etmiştir.¹⁴³

Bununla birlikte mahkeme, aynı sanığın yurt içinde Facebook’a yüklediği, Sanığın kendisini ve S.’yi Hitler selamı pozunda gösteren fotoğrafı Facebook profillerine koyarak Nazi bayrağı ve Hitler selamını alenen kullandığına hükmetmiştir. BGH, bir işaretin optik veya akustik olarak algılanabilir hale getirilmesini “kullanma”; kişisel ilişkilerle bağlı olmayan geniş bir kişi grubu tarafından algılanabilir olmasını ise “aleniyet” olarak tanımlamıştır. Facebook’taki “arkadaşlık” ilişkisi karşılıklı onay gerektirse de, mahkeme S.’nin 844 “arkadaşı” olduğu durumda, bunların ancak küçük bir kısmıyla tesadüfi veya sanal tanışıklığın ötesinde kişisel bağ bulunabileceğini, dolayısıyla aleniyet unsurunun gerçekleştiğini kabul etmiştir.¹⁴⁴ Bu değerlendirme, hareketin nerede işlendiğine değil, suç tipinin kamusal görünürlük koşulunun sağlanıp sağlanmadığına ilişkindir ve hareket yerinin belirlenmesine yönelik önceki değerlendirmelerle karıştırılmamalıdır.

Nitekim Alman ceza hukukunda Alm. CK m. 9’daki neticeye ait tipiklik ölçütü, kural olarak, soyut tehlikenin dış dünyada bir değişiklik yaratmış olmasının bu yerin suç yeri olarak kabul edilmesi için yeterli görülmesini normatif olarak dışlamakta; suç yerinin fiil veya tipik netice ile

¹⁴⁰ BGH, Urteil vom 19. August 2014 - 3 StR 88/14, Rn. 8. Aynı yönde bkz. Hilgendorf, s. 1876.

¹⁴¹ BGH, Urteil vom 19. August 2014 - 3 StR 88/14, Rn. 9.

¹⁴² BGH, Urteil vom 19. August 2014 - 3 StR 88/14, Rn. 9, 10.

¹⁴³ BGH, Urteil vom 19. August 2014 - 3 StR 88/14, Rn. 9.

¹⁴⁴ BGH, Urteil vom 19. August 2014 - 3 StR 88/14, Rn. 17.

sınırlı tutulmasını zorunlu kılmaktadır.¹⁴⁵ Bu yaklaşım teknik imkânsızlıklara verilen pragmatik bir tepki değil; bilakis tipiklik kavramının sınırlarını bilinçli biçimde daraltan ve suçun ülkesel uygulanabilirliğini genişletici yorumlara kapatan bir tercihin sonucudur.

Sonuç olarak BGH, internet üzerinden işlenen Alm. CK m. 86a kapsamındaki fiillerde:

(1) Erişilebilirlik veya algılanabilirliğin, tek başına ne hareket yeri ne de netice yeri oluşturmayacağını,

(2) Hareket yerinin, medyadaki veri aktarımı yoluyla genişletilemeyeceğini,

(3) Soyut tehlike suçlarında netice kavramına anlam atfedilemeyeceğini,

(4) Buna karşılık “kamuya açıklık” unsurunun, algılanabilirlik üzerinden değerlendirilebileceğini, açık biçimde ortaya koymuştur. Karar, bu yönüyle 1999 KG kararında görülen fiil yeri genişletici yaklaşımından bilinçli bir kopuşu ve internet bağlamında Alm. CK m. 9’un sistematik sınırlarının korunmasını temsil etmektedir.

Bu sınırlayıcı yaklaşım, Alman ceza hukukunda suçun işlendiği yerin belirlenmesine ilişkin çerçevenin, güncel internet mimarisinin teknik gerçekliğiyle bilinçli bir uyum içerisinde kurulduğunu göstermektedir. Günümüzde içeriklerin büyük bir bölümü bulut bilişim altyapıları ve içerik dağıtım ağları (CDN) üzerinden barındırılmakta; veri, yük dengeleme, yedekleme ve gecikme azaltma gibi teknik gerekçelerle dinamik olarak farklı ülkelerde bulunan sunucular arasında sürekli olarak taşınmaktadır. Bu yapı içerisinde içerik sağlayıcının belirli bir sunucuya veya coğrafi konuma yönelik bilinçli bir seçimde bulunması istisnai hâle gelmiş; içeriğin fiziksel olarak hangi ülkede bulunduğu çoğu zaman içerik üreticisi tarafından öngörülemez ve denetlenemez bir nitelik kazanmıştır.¹⁴⁶ Öte yandan sunucunun seçiminin bilinçli ve kontrollü şekilde yapıldığı istisnai hallerde; bu yerin suç yeri olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceği sorunu hala mevcuttur.

Türk hukukunda da internet yoluyla işlenen suçlarda benzer teknik belirsizlikler mevcuttur. Bununla birlikte bu belirsizlikler, suç yerinin tespitini salt erişilebilirlik veya algılanabilirlik gibi teknik olgulara indirgemeyi değil;

¹⁴⁵ Aynı yönde bkz. Cornelius Rn. 7.

¹⁴⁶ Benzer yönde bkz. Hilgendorf/Valerius, s. 48 Rn. 150.

fiil ve netice ayrımını koruyarak, somut suç tipinin koruduğu hukuki değerle Türkiye arasında normatif bir bağ kurulup kurulamayacağını tartışmayı zorunlu kılacaktır. Bu anlamda suç tipinde ulaşma unsuru arandığı takdirde bunun neticeye mi delalet ettiğini tartışmaya açmak gerekmektedir.

b. BGH, Urteil vom 3. Mai 2016 – 3 StR 449/15 (Alm. CK m. 3, m. 7 f. 2 nr. 1, m. 9 f. 1, m. 130 f. 3 StGB)

Alman Federal Yüksek Mahkemesi, Alm. CK m. 9’a ilişkin sınırlayıcı yaklaşımını, 3 StR 88/14 sayılı kararına açıkça atıf yaparak pekiştirmiştir. Karara konu olan somut olayda sanık, İsviçre’de düzenlenen kamuya açık bir toplantıda Holokost’u inkâr eden bir konuşma yapmıştır. Toplantıya çok sayıda Alman vatandaşının katılmış olması ve bu kişilerin sonrasında Almanya’ya dönecek olmaları, mahkeme tarafından fiilin Alm. CK m. 130 f. 3 anlamında Alman kamu barışını bozmaya elverişli olduğunu ortaya koymak bakımından yeterli görülmüş; ancak bu olgunun, yer kuralı bakımından bir netice veya fiil yeri oluşturmadığı açıkça kabul edilmiştir.¹⁴⁷

Mahkeme, Alm. CK m. 130 f. 3’ te düzenlenmiş olan halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu kapsamında aranan “kamu barışını bozmaya elverişlilik” ölçütünün, Alm. CK m. 9 f. 1 anlamında suç tipine ait bir netice (*tatbestandlicher Erfolg*) teşkil etmediği; bir neticeden söz edilebilmesi için, fiilden mekânsal ve/veya zamansal olarak ayrılabilen bir dış dünya değişikliğinin (*Außenweltsveränderung*) bulunmasının gerekli olduğu;¹⁴⁸ elverişlilik suçlarında ise kamu barışının etkilenme ihtimalinin bu nitelikte bir dışsal netice oluşturmadığı özellikle vurgulanmıştır.¹⁴⁹

Mahkeme; suçun işlendiği yer ile ilgili düzenlemenin yalnızca genel suç teorisi anlamındaki neticeli suçlara mı yöneldiği sorusundan bağımsız olarak, en azından somut olayda olduğu gibi, ortaya çıkan soyut tehlikenin yalnızca somut bir tehlikeye dönüşebileceği yerde, tipikliğe ait bir neticenin gerçekleştiğinden söz edilemeyeceğini; oysa 9. maddede arananın suç tipine ait netice olduğunu ifade etmektedir.¹⁵⁰

¹⁴⁷BGH, Urteil vom 3. Mai 2016 – 3 StR 449/15, Rn. 11-13.

¹⁴⁸BGH, Urteil vom 3. Mai 2016 – 3 StR 449/15, Rn. 13, 14. Ayrıca Bkz. Hilgendorf, s. 1876.

¹⁴⁹BGH, Urteil vom 3. Mai 2016 – 3 StR 449/15, Rn. 13, 14.

¹⁵⁰BGH, Urteil vom 3. Mai 2016 – 3 StR 449/15, Rn. 13, 14. Aksi yönde Bkz. BGH, Urteil vom 12. Dezember 2000 - 1 StR 184/00, BGHSt 46, 212, 221.

Kararda Alm. CK m. 9 StGB üzerinden tesis edilemeyen Alman hukukunun uygulanabilirliği, failin Alman vatandaşı olması ve fiilin İsviçre Ceza Kanunu uyarınca da cezalandırılabilir nitelikte bulunması nedeniyle Alm. CK m. 7 f. 2 nr. 1’de düzenlenen aktif şahsılık ilkesine dayandırılmıştır.¹⁵¹ Bu bağlamda, her iki düzenlemenin paralel bir haksızlığı yasakladığı; zira her iki normun da kamu barışını ve insan onurunu korumayı amaçladığı tespit edilmiştir.¹⁵² Bu olgunun, Alm. CK m. 130 f. 3 bakımından kamu barışını bozmaya elverişlilik değerlendirmesi açısından yeterli olduğu kabul edilmiş; buna karşılık yer kuralı bakımından ne bir netice ne de bir fiil yeri oluşturmadığı açıkça ortaya konulmuştur.¹⁵³

Son olarak mahkeme, ispatlanmış gerçek dışı beyanların demokratik fikir oluşumuna katkı sunmadığını gerekçesiyle; Holokost’un inkârını Alm. Anayasası m. 5 f. 1’ de düzenlenmiş olan anayasal ifade özgürlüğünün koruma alanı dışında bırakmıştır.¹⁵⁴ Ayrıca, AİHS m. 17’deki hakkın kötüye kullanılması yasağı uyarınca, Holokost inkârının AİHS m. 10’daki ifade özgürlüğü korumasından da yararlanamayacağına hükmetmiştir.¹⁵⁵

Bu karar, ifade özgürlüğünün sınırlarının ülkeler arasında farklılık gösterebileceğine işaret etmesi bakımından elzemdır. İfade suçlarının içeriği ve korunan hukuki değerler, anayasal düzenin tarihsel ve toplumsal bağlamına göre şekillenmekte; bu durum, hem maddi ceza hukuku normlarının hem de yer kurallarının yorumunda otomatik ve evrensel çözümlerden kaçınılmasını gerekli kılmaktadır.

c. BGH, Urteil vom 30 Oktober 2018, 3 StR 167/18 (Alm. CK m. 3, m. 7 f. 2 nr. 1, m. 9 f. 1, m. 130 f. 3)

BGH’nin 30 Ekim 2018 tarihli, 3 StR 167/18 sayılı kararı, internet üzerinden gerçekleştirilen sınır aşan yayınlar bakımından Alman ceza hukukunun uygulanabilirliğinin hangi bağlama noktaları üzerinden kurulabileceğini göstermesi açısından güncel ve öğretici bir örnek teşkil etmektedir. Somut olayda, İsviçre’den yayın yapan bir internet radyosu

¹⁵¹ BGH, Urteil vom 3. Mai 2016 – 3 StR 449/15, 16.

¹⁵² BGH, Urteil vom 3. Mai 2016 – 3 StR 449/15, 17.

¹⁵³ BGH, Urteil vom 3. Mai 2016 – 3 StR 449/15, Rn. 11-13.

¹⁵⁴ BGH, Urteil vom 3. Mai 2016 – 3 StR 449/15, Rn. 20.

¹⁵⁵ BGH, Urteil vom 3. Mai 2016 – 3 StR 449/15, Rn. 25. Bkz. EGMR, Entscheidungen vom 13. Dezember 2005 - 7485/03, juris Rn. 49 mwN; vom 24. Juni 2003 - 65831/01, NJW 2004, 3691, 3692 f.

aracılığıyla Holokost'un inkârını ve halkı kin ve düşmanlığa tahrik edici nitelikte içerikler barındıran şarkıların yayınlanması söz konusudur. Mahkeme, Alman ceza hukukunun uygulanabilirliğini, yer kuralı (Alm. CK m. 9) çerçevesinde değil; failin Alman vatandaşı olması ve fiilin işlendiği yerde de cezalandırılabilir nitelik taşıması nedeniyle Alm. CK m. 7 f. 2 Nr. 1'de düzenlenen aktif şahsılık ilkesine dayandırmıştır. Bu tercih, Alman Federal Yüksek Mahkemesi'nin son yıllardaki içtihat çizgisiyle uyumlu biçimde, internet yoluyla işlenen soyut tehlike suçlarında yer kuralının genişletici yorumlarla uygulanmasından bilinçli olarak kaçınıldığını ortaya koymaktadır.

Kararda, Holokost'un inkârı suçunun (Alm. CK m. 130 f. 3) hukuki niteliğine ilişkin olarak yapılan ayırım özellikle dikkat çekicidir. Mahkeme, bu suç tipini “kişisel bir ifade suçu” olarak nitelendirmiş; dolayısıyla başkasına ait bir içeriğin yalnızca yayınlanmasının, failin bu içeriği açık veya örtülü biçimde kendisine mal etmediği sürece, inkâr fiili kapsamında değerlendirilemeyeceğini açıkça vurgulamıştır. Somut olayda, failin radyo programında söz konusu şarkıları çalmasının, bu içerikleri kendi beyanı gibi sunduğunu göstermeye yeterli olmadığı kabul edilmiş; bu nedenle fiil, Holokost inkârı yerine nefret içerikli kayıtların yayılmasına ilişkin Alm. CK m. 130 f. 5 kapsamında değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, cezai sorumluluğun sınırlarının, failin içerikle kurduğu ilişkiye göre belirlendiğini göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Mahkeme, kamu barışının bozulmasına elverişlilik ölçütü bakımından ise, radyonun toplam dinleyici sayısı olan 66.483 kişinin 61.602'sinin Almanya'dan gerçekleşmesini dikkate almıştır. Ancak bu olgu, suçun işlendiği yerin belirlenmesi açısından değil; tipik unsur olan kamu barışını bozmaya elverişliliğin ispatı bakımından değerlendirilmiştir. Böylece erişilebilirlik ve fiilî etki kriterleri, bağımsız bir suç yeri ölçütü olarak değil, suç tipinin maddi unsurlarını açıklayan ve somutlaştıran veriler olarak kullanılmıştır. Bu yönüyle karar, internet üzerinden yapılan yayınlarda algılanabilirlik ve yayılma derecesi kavramlarının, yer kuralı bağlamından koparılarak tipiklik değerlendirmesine içkin unsurlar hâline getirildiğini göstermektedir.

d. İstisnai Hâl: Ara Netice (Zwischenerfolg)

Daha önce girizgah yapıldığı üzere (bkz. IV, D); soyut tehlike suçlarında tipikliğe ait bir netice yeri oluşmamakla birlikte, Alman doktrininde ve içtihatla istisnai bir durum kabul edilmektedir. Buna göre, suç tipinin salt tehlikeli hareketin yapılmasıyla tükenmediği, bunun ötesinde hareketin

neden olduğu istikrarlı bir dış dünya değişikliği gerektirdiği hallerde, fiilden ayrılabilir bir ara netice suç yeri oluşturabilmektedir.¹⁵⁶

Bu tür ara neticeler, varsa tipik neticeden önce gerçekleşmekle birlikte, hareketten bağımsızlaşan ve suç tipi tarafından öngörülen tehlike durumunun ortaya çıkmasını sağlayan olgular olarak değerlendirilmektedir. Önemle belirtmek gerekir ki, bu tür ara neticelerin kabulü, ilgili suçun soyut tehlike suçu olması halinde bu nitelendirmeyi değiştirmemektedir. Çünkü ara netice suçun sonucu değil, suç tipinin yapısal bir parçası olarak kabul edilmektedir.

Nitekim Münih Eyalet Yüksek Mahkemesinin Korona yardımı başvurularına ilişkin sübvansiyon dolandırıcılığına ilişkin kararında, sanığın Münih dışında bulunduğu yerde dijital olarak hazırlayıp gönderdiği sahte yardım başvurularının Münih'teki yardım sağlayıcının sistemine ulaşması, bir ara netice olarak değerlendirilmiştir.¹⁵⁷ Mahkeme, gerçeğe aykırı beyanın (unrichtige Angaben) yardım sağlayıcının alanına ulaştığı (in die Sphäre des Subventionsgebers gelangt) anda, suç tipi tarafından öngörülen tehlike durumunun ortaya çıktığını; bu nedenle başvurunun alıcının sistemine ulaşmasının, hareketten ayrılabilir ve istikrarlı bir dış dünya değişikliği yarattığını kabul etmiştir. Bu değerlendirme, internet altyapısının (PC, sunucu, veri hatları, yazılım) salt bir araç olarak görülmesine ve fiil yeri oluşturmamasına rağmen, suç tipinin yapısı gereği “ulaşma” olgusunun normatif olarak anlamlı bir bağlantı noktası yarattığını göstermektedir.

Benzer şekilde doktrinde, Almanya'daki yurt dışından işlenen kara para aklama fiilleri sonucu Almanya'daki bir online bankada kaydı paranın (Buchgeld) oluşması; Almanya'daki ağ altyapısına zararlı yazılımın bulaşması; yurt içinde yasaklanmış online kumar teklifleri için istikrarlı çerçeve koşullarının yaratılması hâllerinde de suç yeri oluşturan ara neticelerden söz edilebileceği kabul edilmektedir.¹⁵⁸ Bu başlıkta ele alınan durum, soyut tehlike suçlarında suç yerinin belirlenmesine ilişkin genel kuralın istisnasını oluşturmaktadır.

¹⁵⁶Eser/ Weißer StGB § 9 Rn. 11; Böse StGB § 9 Rn. 13; Kudlich/ Berberich, s. 638.

¹⁵⁷OLG München, BeckRS 2020, 45355.

¹⁵⁸Eser/ Weißer StGB § 9 Rn. 26.

3. Dijital Suçların Sui Generis Niteliği ve Suç Yerinin Belirlenmesiyle İlgili Değerlendirmeler

Yukarıda bahsedilen konular ışığında; şu değerlendirmelerde bulunabilir. Suçun işlendiği yerin belirlenmesine ilişkin klasik öğretilerde fiil ve netice, belirli ve fiziksel olarak tespit edilebilir bir mekânda gerçekleşen olgular olarak tasarlanmış; suç yeri de bu mekânsal bağ üzerinden tanımlanmıştır. Oysa dijital ortamda gerçekleştirilen fiiller, çoğu zaman eşzamanlı, çok katmanlı ve teknik araçlar vasıtasıyla gerçekleşmekte; failin fiziksel konumu, ve hukuki etkinin ortaya çıktığı alan olarak görülen içeriğin barındırıldığı altyapı birbirinden ayrılmaktadır. Bu durum, internet suçlarını ceza hukuku dogmatik bakımından sui generis bir problem alanı hâline getirmektedir.

Bu özgünlük, her şeyden önce dijital fiillerde ortaya çıkan eşzamanlı çoklu mekânsallık olgusundan kaynaklanmaktadır. Bir dijital içeriğin yüklenmesiyle birlikte fiil, failin bulunduğu yerle sınırlı kalmamakta; içerik dağıtım altyapıları ve kullanıcı erişimleri aracılığıyla aynı anda birden fazla ülkede varlık kazanmaktadır. Öte yandan dijital içeriklerin teknik olarak her yerden erişilebilir olması, fiilin hukuki anlamda her yerde işlenmiş sayılmasını gerektirmeyecektir. Bu nedenle hareket ve hareketin etkisinin ayrımının iyi yapılması zorunludur.

Bu noktada transit suçlarla benzer bir anoloji de kurulabilecektir. Bilindiği gibi transit suçlarda fiil birden fazla ülke üzerinden geçse de her geçiş noktası otomatik olarak suç yeri oluşturmamaktadır. Benzer şekilde dijital ortamda da teknik veri dolaşımının gerçekleştiği her ülke, salt teknik temas nedeniyle suç yeri sayılmamalıdır.

Bu yaklaşım, güncel dijital teknolojiler bakımından da geçerlidir. Dağıtık veri işleme sistemlerinde bir içeriğin teknik olarak birden fazla ülkede işlenmesi, blokzincir altyapılarında bir işlemin eş zamanlı olarak çok sayıda düğümde doğrulanması veya sanal ortamlarda gerçekleştirilen fiillerin farklı teknik altyapılar üzerinden aktarılması, tek başına suç yeri bağlantısı kurmayacaktır. Belirleyici olan, tipik fiilin veya tipik neticenin hangi ülkede hukuki anlam taşıyan bir dış etki doğurduğudur.

İnternet suçlarında güçlük yaratan ikinci temel unsur, bazı suçlar bağlamında önem kazanan algoritmik yayılım olgusudur. Günümüzde dijital içeriklerin hangi kullanıcılara, hangi yoğunlukta ve hangi coğrafyalarda ulaştığı, büyük ölçüde platformların içerik dağıtım algoritmaları tarafından belirlenmektedir. İçeriğin belirli bir ülkede yaygınlık kazanması, çoğu

zaman failin bilinçli yönlendirmesinden ziyade, otomatik teknik süreçlerin ve kullanıcı etkileşimlerinin sonucudur. Failin, algoritmaların işleyişini ve içeriklerin nihai coğrafi dağılımını bütünüyle öngörmesi fiilen mümkün değildir. Bu nedenle algoritmik yayılımın tamamının fail iradesine isnat edilmesi, cezai sorumluluğun sınırlarını belirsizleştirecek niteliktedir. Bu nedenle, algoritmik aracılık yoluyla gerçekleşen içerik dolaşımı, fail davranışı ile ortaya çıkan hukuki etki arasına giren bağımsız bir teknik süreç niteliği taşımakta; bu yönüyle ne fiilin icra edildiği yerin ne de suç tipine ait bir netice yerinin belirlenmesinde, tek başına suç yeri oluşturan bir bağlantı noktası olarak kabul edilmelidir. Aksi yöndeki bir kabul, teknik dolaşım süreçlerini failin iradi hâkimiyet alanına dahil ederek, suçun işlendiği yer kavramını öngörülemez ve sınırları belirsiz bir cezalandırma aracına dönüştürme tehlikesini beraberinde getirecektir.

İnternet suçları dogmatikinde erişilebilirlik (Abrufbarkeit) ve algılanabilirlik (Wahrnehmbarkeit) kavramlarının hukuki konumu, teorilerin en çok iç içe geçtiği gri alanı oluşturmaktadır. Bu kavramların fiil mi, netice mi yoksa ara bir kategori mi oluşturduğu tartışması, suç yerinin belirlenmesindeki temel sorunun özünü teşkil etmektedir.¹⁵⁹ Bu noktada öğretilerde ortaya çıkan çözüm denemeleri arasında, internet suçlarında suçun işlendiği yer ile ilgili olarak Alman öğretisinde bir dönem tartışılan ancak BGH'nin yerleşik içtihadı ve güncel doktrinin büyük çoğunluğu tarafından artık reddedilen 'sanal mevcudiyet' (virtuelle Anwesenheit) yaklaşımı, tipik bir netice yerinin söz konusu olmadığı ifade ve yayın fiillerine dayalı suçlarda (örn. halkı kin ve düşmanlığa tahrik, suç işlemeye alenen tahrik, müstehcenlik) başka bir deyişle veri aktarımı yoluyla işlenen soyut tehlike suçlarında fiil yeri kavramının genişletilmesini savunmaktadır.¹⁶⁰ Bu yaklaşıma göre, söz konusu suçların ülke içinde işlenmiş sayılması bakımından, failin bedenlen bulunduğu

¹⁵⁹Erişilebilirliği fiil yeri kapsamında değerlendiren yaklaşımlar için bkz. Cornils, s. 396 f; Eser, s. 24. Erişime açma (zugänglich machen) fiilini Alm. CK. m. 9 bakımından fiil neticesi (Tat-handlungserfolg) olarak nitelendiren bir ara çözüm öneren ve bu çerçevede yalnızca verinin fail tarafından aktif biçimde ülke içine gönderildiği (push) hâllerde ülke içi bir netice yerinden söz edilebileceğini, buna karşılık yabancı sunucuda depolanan verinin yalnızca kullanıcı tarafından çağrılmasının (pull) yeterli olmayacağını savunan görüş için bkz. Sieber, s. 2071. Erişilebilirliği suç tipine ait bir netice olarak kabul eden yaklaşım için bkz. BGH, Urteil vom 12. Dezember 2000 – 1 StR 184/00 –, BGHSt 46, 212 (225). Buna karşılık erişilebilirlik ve algılanabilirliği (Abrufbarkeit und Wahrnehmbarkeit) ne bağımsız bir fiil ne de suç tipine ait bir netice olarak kabul eden güncel içtihat için bkz. BGH, Urteil vom 19. August 2014 – 3 StR 88/14; BGH, Urteil vom 3. Mai 2016 – 3 StR 449/15.

¹⁶⁰BGH, Urteil vom 19. August 2014 – 3 StR 88/14 sonrası bu yaklaşımın reddi için bkz. Böse § 9 Rn. 4; Eser/Weißer § 9 Rn. 19.

yerle yetinilmemeli; içeriğin kasten ve kontrolü altında yüklendiği sunucunun (server) ya da hizmet sağlayıcının bulunduğu yer de, failin “sanal mevcudiyet” gösterdiği bir alan olarak hareket yeri kavramına dâhil edilmelidir.¹⁶¹ Ancak bu yaklaşım çerçevesinde dahi; otomatik gerçekleşen veri akışları ya da üçüncü kişilerin bağımsız davranışları (örneğin başka bir kullanıcının bir internet sitesini ziyaret ederek içeriği kendi bilgisayarına indirmesi) fail açısından bir hareket yeri oluşturmayacaktır.¹⁶²

Alman Federal Yüksek Mahkemesi’nin yerleşik içtihadı ve bunu takip eden hakim doktrin, bu noktada kanaatimizce de Alman hukukundaki düzenleme kapsamında doğru olan, açık ve tutarlı bir tercih ortaya koymaktadır.¹⁶³ Mahkeme, dijital içeriklerin erişilebilirliği, algılanabilirliğinin maddi ceza hukuku bakımından bağımsız bir fiil ya da suç tipine ait bir netice oluşturabileceği argümanlarını sistematik biçimde reddetmektedir. Bu yaklaşım, internet yoluyla işlenen soyut tehlike ve bu suçların alt dalı olarak nitelendirilebilecek elverişlilik suçlarında özellikle belirgindir. O halde kanaatimizce algoritmalar aracılığıyla gerçekleşen yayılma, kural olarak failin bilinçli davranış alanının dışında kalan teknik bir olgudur ve bu nedenle fiil veya netice isnadını genişletmeye elverişli değildir. Böylece algoritmik aracılık, bilinçli olarak yer isnadı dışında bırakılan bir faktör olarak konumlandırılmalıdır. Bu sınırlamanın yanı sıra Alman hukukunda, Telemedya Kanunu (TMG) m. 3 uyarınca benimsenen ‘menşe ülke ilkesi’ (Herkunftslandprinzip), suç yerinin tespiti teknik olarak mümkün olsa dahi Alman hukukunun uygulanabilirliğini kısıtlayan normatif bir engel teşkil edebilmektedir. Bu ilke uyarınca, AB üyesi bir devlette yerleşik hizmet sağlayıcılar için esas olan yer sunucunun konumu değil, işletmenin gerçek iş

¹⁶¹ Hakimiyetini kaybeden görüş için bkz. Cornils, s. 396 f; Eser, s. 24; Sieber, s. 2065. Hakim görüş için, Bkz. BGH 19.8.2014 – 3 StR 88/14, NStZ 2015, 81 (82). Ayrıca hareketin maddi anlamda failin klavye veya benzeri araçlar aracılığıyla veri aktarımını başlatan iradi davranışıyla sınırlı olduğu; veri aktarımının ise bu davranışın teknik sonucu niteliğinde bulunduğu ve fiilin teknik sonuçlarıyla özdeşleştirilmesinin fiil ile netice arasındaki ayrımı ortadan kaldıracığı görüşü için bkz. Hilgendorf/Valerius, s. 48 Rn. 150. Benzer yönde eleştiri olarak, hareketin etkisi ile hareketin aynı olmadığı; hareketin genişletilmesinin hareket ve netice arasındaki ayrımı bulanıklaştıracağı yönünde bkz. Eser/Weißer § 9 Rn. 19. Bu yaklaşımın Alm. CK m. 9 f. 1’in sistematigine aykırılığı bkz. Ambos § 9 Rn. 29.

¹⁶² Cornils, s. 396. Sunucunun bulunduğu yerin de suçun işlendiği yer kabul edilmesi genel olarak mantıklı görünse de, bu yerin çoğu zaman teknik tesadüflere bağlı olduğu ve kural olarak fail tarafından yönlendirilebilir nitelikte olmadığı; dolayısıyla hareketin yerinin yalnızca failin fiilen bulunduğu yer olabileceği görüşü için bkz. Ambos § 9 Rn. 29.

¹⁶³ Sanal mevcudiyet yaklaşımı konusunda genel bir eleştirel değerlendirme için bkz. Böse § 9 Rn. 4; Eser/ Weißer § 9 Rn. 17-19.

merkezidir. Ancak bu yasal dokunulmazlık mutlak değildir; kamu güvenliğine yönelik ‘ciddi ve ağır bir tehlike’ (örn. halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya çocukların korunması) söz konusu olduğunda, Alman ceza hukuku bu ilkeyi devre dışı bırakarak müdahale edebilmektedir.¹⁶⁴

Bununla birlikte dijital suçlar bakımından sorun, yalnızca teknik yayılımın isnat dışı bırakılmasıyla tamamen çözümlenmiş değildir. Zira bazı dijital fiillerde, failin davranışı belirli bir ülkeye bilinçli biçimde yönelmiş olabilir ve ortaya çıkan hukuki etki, salt teknik erişilebilirliğin ötesine geçerek ilgili devletin hukuk düzeni bakımından somut bir anlam kazanabilir. Bu noktada tartışılması gereken mesele, algoritmaların bağımsız bir suç yeri ölçütü hâline getirilmesi değil; failin davranışı ile belirli bir ülkede ortaya çıkan dış dünyadaki değişiklik arasındaki bağın hangi koşullarda maddi ceza hukuku bakımından anlamlı sayılabileceğidir. Kaldı ki bu durumda mağdurun vatandaşlığına dayalı şahsılık ilkesi de işletilebilecektir.

Bu bağlamda, internet suçlarında neticeye dayanılarak suç yeri kurulmasının, TCK m. 8’de yer alan “neticenin gerçekleştiği yer” ibaresinin dijital ortamda teknik erişilebilirlik üzerinden sınırsız biçimde genişletilmesine yol açmaması gerekir. Bu nedenle aşağıda önerilen üç aşamalı değerlendirme, netice kavramının (tipik netice veya ileri sürülen ara netice bakımından) teleolojik redüksiyon yoluyla normun koruma amacı doğrultusunda daraltılmasını hedeflemektedir. Testin amacı yeni bir netice kategorisi yaratmak değil; netice üzerinden suç yeri kurulmasının kanunilik ve belirlilik ilkeleriyle uyumlu sınırlar içinde tutulmasını sağlamaktır. Bu değerlendirme, üç temel aşamadan oluşmalıdır. İlk olarak, fiilin belirli bir ülkeye veya o ülkenin hukuk düzenine yönelmiş olup olmadığı incelenmelidir. Bu yönelmişlik, içeriğin dili, bağlamı, yerel referansları veya hedeflenen kullanıcı kitlesi gibi objektif göstergeler üzerinden tespit edilebilir.¹⁶⁵ İkinci olarak, failin, eyleminin söz konusu ülkede hukuki anlam taşıyan bir etki doğuracağını makul ölçüde öngörebilir olup olmadığı değerlendirilmelidir.¹⁶⁶

¹⁶⁴ Cornelius Rn. 9-12.

¹⁶⁵ Hilgendorf, s. 1877; neticeli suçlar (örneğin hakaret) bakımından mülk ilkesinin internetin sınır tanımazlığı karşısında “ülkesel somutlaştırma” (territoriale Spezifizierung) ölçütüyle daraltılmasını; bu kapsamda dil ve yerel atıf gibi objektif bağlama noktalarının aranmasını savunmaktadır. Ayrıca bkz. Kudlich, StGB § 9 Ort der Tat § 9 Rn. 24; internet yayınlarının salt erişilebilir olmasının yargı yetkisi için yeterli olmadığını, uluslararası hukuka uyumlu bir “anlamlı bağ” (genuine link) kurulması gerektiğini vurgulamaktadır.

¹⁶⁶ Özellikle mesafe suçları (Distanzdelikte) bakımından, netice yerinin suçun işlendiği yer olarak dikkate alınabilmesini failin bu netice yerini “tanıyabilmesi veya tanınmasının gerekme-

Buradaki öngörülebilirlik ölçütü, failin şahsi tasavvurundan bağımsız olarak, dış dünyadan algılanabilen verilere dayalı objektif-normatif bir standart olarak ele alınmalıdır.¹⁶⁷ Mesela, fiilin niteliği ve platformun bilinen işleyişi çerçevesinde belirli bir ülkeyle bağlantının öngörülebilir olması gibi. Son olarak, hukuki olarak anlamlı, dış dünyada meydana gelen bir değişikliğin, ilgili devletin ceza hukuku müdahalesini meşru kılacak bir yoğunluğa ulaşıp ulaşmadığı tespit edilmelidir. Bu yoğunluk, salt erişim ihtimalinden değil; fiili erişim, kullanıcı sayısı veya korunan hukuki değere yönelen tehlikenin ağırlığı gibi unsurlardan hareketle belirlenmelidir.¹⁶⁸

Bu değerlendirme hattının somutlaştırılması için; güncel bir örnekten hareket etmek gerekirse; yurtdışı menşeli yapay zekâ destekli deepfake fiilleri ele alınabilir. Bilindiği gibi Deepfake, derin öğrenme (deep learning) teknikleri kullanılarak bir kişinin yüzünün, sesinin veya beden hareketlerinin, gerçekte söylemediği ya da yapmadığı bir içerikte gerçekçi biçimde üretilmesi veya değiştirilmesidir. Deepfake içerikler, bazı hâllerde, hedef kitlesi, içeriğin bağlamı ve dolaşıma sokulma biçimi itibarıyla belirli bir ülkenin koruma alanındaki hukuki değerlere yönelmiş bir nitelik kazanabilmektedir. Bu tür durumlarda sorun, içeriğin teknik olarak erişilebilir olmasından değil; fail davranışının, belirli bir ülkenin hukuk düzeni bakımından anlam taşıyan bir sonuç doğurmaya elverişli olup olmadığından kaynaklanmaktadır.

Bu nedenle önerilen değerlendirme bakımından, AI ile üretilmiş içeriğin Türkiye’de korunan hukuki değerlere (örn. seçim güvenliği, kamu düzeni veya kişilik hakları) yönelik spesifik bir hedefleme içerip içermediği ayrıca dikkate alınmalıdır. İçeriğin Türkçe konuşan kullanıcıları hedef alması, Türkiye’ye özgü yerel referanslar ve semboller taşıması, Türk kamu

sine” (erkennen konnte bzw. erkennen musste) bağlayan klasik görüş için bkz. Oehler Rn. 254. Ayrıca, bkz. Heinrich, s. 82 f.; bu subjektif filtreyi, failin eyleminin yabancı bir hukuk düzenine temas edeceğini fark etmesi veya bunu kabullenmesi zorunluluğu üzerine kurarak yargı yetkisinin teknik bir tesadüfe dönüşmesini engellemeyi amaçlamaktadır.

¹⁶⁷ Kanaatimizce failin eyleminin subjektif olarak belirli bir ülke hukukuyla temas edeceğini fark edememesi durumu, hata hükümleri çerçevesinde değerlendirilebilecektir. Bununla birlikte suçun işlendiği yer, tipiklikte ifade edilen bir unsur olmadığı için, kastın bunu kapsamasının gerekmediğini gözetmek gerekir. Tipiklikte suçun işlendiği yerle ilgili belirleme yapılması hali müstesna. Bkz. Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 205.

¹⁶⁸ BGH, 30.10.2018, 3 StR 167/18; internet radyosu kararında Almanya’dan yüksek erişim sayısını suçun işlendiği yeri belirlemek için değil, “kamu barışını bozmaya elverişliliği” şeklindeki tipikliğin maddi unsuru için bir veri olarak kullanmıştır. Doktrinde bu yoğunluk ölçütünü yargı yetkisini rasyonel sınırlara çeken bir filtre olarak öneren görüş için bkz. Kudlich/Berberich, s. 638.

görevlilerini konu edinmesi veya seçim dönemine denk gelecek biçimde dolaşıma sokulması gibi göstergeler, fail davranışının Türkiye’de korunan hukuki değerlerle bağlantı kurmaya elverişli olup olmadığının ve bunun objektif ölçütlere göre öngörülebilir sayılıp sayılamayacağını değerlendirilmesinde güçlü veriler sunacaktır. Bu şekilde, algoritmaların bağımsız bir suç yeri ölçütüne dönüştürülmesi engellenirken, fail davranışının belirli bir ülkenin koruma alanıyla kurduğu bağın somutlaştırılmasına imkân tanınmış olur.

Bu üç aşamalı değerlendirmenin, bir yandan dijital suçların cezasız kalmasını önleyebilecek ölçülü bir esneklik sağlarken, diğer yandan suçun işlendiği yer kavramının evrensel bir yetki aracına dönüşmesini engelleyebileceği düşünülmektedir.¹⁶⁹ Böylece ne algoritmik süreçler fail iradesinin yerine ikame edilmekte ne de salt teknik erişilebilirlik üzerinden sınırsız bir suç yeri kabulüne gidilmektedir. Aksine bu yaklaşım, dijital çağda suçun işlendiği yerin belirlenmesine ilişkin boşluğa, maddi ceza hukukunun temel ilkeleriyle uyumlu, kontrollü ve gerekçelendirilebilir bir çözüm sunmayı amaçlamaktadır.

SONUÇ

İnternet yoluyla işlenen suçlarda suçun işlendiği yerin belirlenmesi, klasik mesafe suçları öğretisinin öngördüğü mekânsal tasavvurun dijital çağda sınırlarına ulaştığını göstermektedir. Dijital içerikler teknik olarak birden fazla ülkede eşzamanlı biçimde erişilebilir hâle gelmekte; veri iletim altyapıları, içerik dağıtım ağları ve algoritmik süreçler fiilin etkisini mekânsal olarak yaymaktadır. Buna rağmen salt teknik erişilebilirlik, ceza hukuku bakımından otomatik bir yer bağlantısı kurmamalıdır.

Türk ve Alman hukukunda suçun işlendiği yer, kural olarak fiil ve netice üzerinden belirlenmektedir. Ancak dijital bağlamda asıl sorun, “netice” kavramının hangi olguları kapsadığıdır. Netice, yalnızca tipiklikte açıkça düzenlenmiş klasik bir zarar sonucu ile sınırlı değildir; fakat her türlü teknik etki de netice olarak nitelendirilemez. Belirleyici olan, fiilden ayrılabilir ve suç tipinin koruma amacı bakımından normatif anlam taşıyan bir dış dünya değişikliğinin mevcut olup olmadığıdır.

¹⁶⁹ Doktrinde, salt teknik erişilebilirliğe dayalı bir netice yeri kabulünün cezalandırma yetkisinin sınırsız (uferlos) genişlemesine yol açacağı ve uluslararası hukuk (völkerrechtlich) bakımından savunulamaz olacağı yönündeki güçlü uyarılar için bkz. Eser/Weißer § 9 Rn. 27. Ayrıca bkz. Sieber, s. 2067; internetin bölgesizleşme (deterritorialisierung) etkisinin devletlerin her şeye yetkili olma (Allzuständigkeit) iddiasına dönüşmemesi gerektiğini savunmaktadır.

Bu çerçevede erişilebilirlik veya algılanabilirlik olgusunun suç yeri bakımından bağlantı kurucu değer taşıyıp taşımadığı, kategorik biçimde değil; suç tipinin yapısı ve koruma amacı dikkate alınarak belirlenmelidir. Bazı suç tiplerinde ulaşma veya algılanma, tipikliğin kurucu bir unsuru olabilir. Bu hâllerde ulaşılan yer, netice yeri olarak dikkate alınabilecektir. Buna karşılık tipiklik tarafından şart koşulmayan salt erişilebilirlik, kendi başına netice sayılmayacaktır.

Öte yandan dijital ortamın yapısı gereği ortaya çıkan her erişim ihtimali de netice kavramının kapsamı dışında bırakılmamalıdır. Ancak erişilebilirliğin netice olarak kabul edilebilmesi, kanaatimizce normun koruma amacı doğrultusunda teleolojik bir daraltmaya tâbi olmalıdır. Bu bağlamda makalede önerilen üç aşamalı değerlendirme, netice kavramını genişletmek için değil; aksine netice üzerinden yer bağlantısının sınırsız biçimde kurulmasını engellemek amacıyla geliştirilmiştir.

Bu değerlendirmeye göre, dijital bir etkinin suç yeri bakımından dikkate alınabilmesi için:

- (1) Fiilin belirli bir ülkeye objektif olarak yönelmiş olması,
 - (2) Söz konusu etkinin ex ante ve objektif ölçütlerle öngörülebilir nitelik taşıması,
 - (3) Ortaya çıkan dış dünya değişikliğinin ilgili devletin ceza hukuku müdahalesini meşru kılacak bir yoğunluğa ulaşması
- gerekmektedir.

Bu filtre, yeni bir netice kategorisi ihdas etmemekte; tipikliğe ait neticenin dijital bağlamda normun koruma amacı doğrultusunda sınırlandırılmasını sağlamaktadır. Böylece ne salt teknik temas noktaları suç yeri hâline getirilmekte ne de dijital ortamın sınır aşan niteliği nedeniyle ceza yetkisi evrenselleştirilmektedir.

Sonuç olarak internet çağında suçun işlendiği yer kavramı, teknik erişilebilirlik ile tipik haksızlık arasında bir ayrım gözetilerek yeniden yorumlanmalıdır. Önerilen yaklaşım, dijital suçların sırf mekânsal yayılabilirliği nedeniyle cezasız kalmasını önlerken; ceza hukukunun kanunilik, öngörülebilirlik ve mülkilik ilkeleriyle uyumlu, normatif olarak gerekçelendirilebilir ve sınırları belirli bir yer bağlantısı modeli sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Berrin, “Ceza Hukukunda Suçun İşlendiği Yer”, Üçüncü Yılında Yeni Ceza Adaleti, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009, s. 123-160, (Editör: Bahri Öztürk).
- Akbulut, Berrin, Bilişim Alanında Suçlar, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2024.
- Akbulut, Berrin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2025.
- Ambos, Kai, “StGB § 9 Ort der Tat”, Münchener Kommentar zum StGB, Verlag C.H.Beck, 5. Auflage, München 2024, s. 362-383, (Herausgeber: Erb, Volker/Schäfer, Jürgen).
- Artuk, M. Emin/Gökçen, Ahmet/Alşahin, M. Emin/ Çakır, Kerim, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.
- Aydın, Devrim, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, C. 19, S. 2, s. 879-918.
- Binding, Karl, Handbuch des Strafrechts, Verlag von Duncker & Humblot reprints, Leipzig 1885.
- Bosch, Nikolaus, “StGB § 306a Schwere Brandstiftung”, Tübinger Kommentar Strafgesetzbuch, 31. Auflage, Verlag C.H.Beck, München 2025, Rn. 1-26, (Herausgeber: Eisele, Jörg/Bosch, Nikolaus/Hecker, Bernd).
- Böse, Martin, “StGB § 9 Ort der Tat”, NK-StGB, Nomos Verlagsgesellschaft, 6. Auflage, Baden-Baden 2023, Rn. 1-29, (Herausgeber: Kindhäuser, Urs/Neumann, Ulfrid/Paeffgen, Hans-Ullrich/Saliger, Frank).
- Centel, Nur/ Zafer, Hamide/ Yenerer Çakmut, Özlem, Kişilere Karşı Suçlar, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Cornelius, Kai, “Anwendbarkeit deutschen Strafrechts im Internet”, IT-Recht, Verlag C.H.BECK, 4. Auflage, München 2021, s. 1673-1679 (Herausgeber: Leupold, Andreas/ Wiebe, Andreas, Glossner, Silke/Glossner).
- Cornils, Karin, “Der Begehungsort von Äußerungsdelikten im Internet”, JuristenZeitung, 1999, Jg. 54, H. 8, s. 394-398.

- Doğan, Recep, “Hakaret Suçu ve AIHM Kararlarında İfade Özgürlüğünün Sınırları”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2021, C. 9, S. 17, s. 191-239.
- Dursun, Selman, *Disiplinlerarası Bir Yaklaşımla Ceza Hukukunda Hareket Kavram ve Terimi: Almanca ve İngilizce Literatürle Karşılaştırmalı*, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Eser, Albin, “Das “Internationale Strafrecht” in der Rechtsprechung des Bundesgerichtshofs”, 50 Jahre Bundesgerichtshof: Festgabe aus der Wissenschaft. Band IV: Strafrecht, Strafprozessrecht, Verlag C.H. BECK, München 2021, s. 3-28 (Herausgeber: Roxin, Claus/ Widmaier, Gunter).
- Eser, Albin/ Bettina Weißer, “StGB § 9 Ort der Tat”, *Tübinger Kommentar Strafgesetzbuch*, Verlag C.H.BECK, 31. Auflage, München 2025, Rn. 1-39, (Herausgeber: Eisele, Jörg/ Bosch, Nikolaus/Hecker, Bernd).
- Hakeri, Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 30. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2024.
- Heger, Martin, “StGB § 9 Ort der Tat”, *Lackner/Kühl/Heger StGB*, Verlag C.H.BECK, 31. Auflage, München 2025, Rn. 1-7, (Herausgeber: Heger, Martin/Pohlreich, Erol)
- Heinrich, Bernd, “Der Erfolgsort beim Abstrakten Gefährdungsdeltikt”, *Golt-dammer’s Archiv für Strafrecht*, 1999, Jg. 146, H. 2, s. 72-84.
- Hilgendorf, Eric, “Überlegungen zur strafrechtlichen Interpretation des Ubiquitätsprinzips im Zeitalter des Internet”, *Neue Juristische Wochenschrift*, 1997, Jg. 50, H. 29, s. 1873-1878.
- Hilgendorf, Eric/ Valerius, Brian, *Computer- und Internetstrafrecht: Ein Grundriss*, 2. Auflage, Springer Verlag, Berlin, Heidelberg 2012.
- İçel, Kayıhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2023.
- Karataş, Şule, “Türk ve Alman Hukukunda Israrlı Takip Suçunun Ceza Genel Teorisi Açısından İncelenmesi”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2026, C. 16, S. 1, s. 769-810.

- Keçelioğlu, Elvan “Ceza Hukukunda Haksızlık, Hareketin ve Neticenin Haksızlığı (Alman Ceza Hukuku Üzerine Bir İnceleme)”, Ceza Hukuku Dergisi, 2013, C. 8, S. 21, s. 21-32.
- Koca, Mahmut/ Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2025.
- Kudlich, Hans, “Herkunftslandprinzip und internationales Strafrecht”, On-line Zeitschrift für Höchststrichterliche Rechtsprechung im Strafrecht, 2004, Jg. 5, H. 8, s. 278-284.
- Kudlich, Hans, “StGB § 9 Ort der Tat”, BeckOK StGB, 66. Auflage, Verlag C.H. Beck, München 2025, Rn. 1-30, (Herausgeber: von Heintschel-Heinegg, Bernd/Kudlich, Hans).
- Kudlich, Hans/ Berberich, Bernd, “Abstrakte Gefährdungsdelikte im Internet und die Anwendbarkeit deutschen Strafrechts”, Neue Zeitschrift für Strafrecht, 2019, Jg. 39, H. 11, s. 633-638.
- Külçür, Erdem İzzet, Ceza Hukukunda Yer Bakımından Uygulama, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.
- Martin, Jörg, “Grenzüberschreitende Umweltbeeinträchtigungen im deutschen Strafrecht”, Zeitschrift für Rechtspolitik, 1992, Jg. 25, H. 1, s. 19-27.
- Mey, Konstantin, Die Anwendbarkeit des deutschen Strafrechts bei Straftaten via Internet, 1. Auflage, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2020.
- Oehler, Dietrich, Internationales Strafrecht, 2. Auflage, Heymann Verlag, Köln/Berlin/Bonn/München 1983.
- Önder, Ayhan, “Suçun İşlendiği Yerin Tayininde Hareket Nazariyesi”, Ankara Barosu Dergisi, 1960, C. 17, S. 4, s. 136-139.
- Önder, Ayhan, “Suçun İşlendiği Yer”, Adalet Dergisi, 1961, S. 1-2, s. 95-107.
- Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 21. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2025.

- Rengier, Rudolf, Strafrecht Allgemeiner Teil, 17. Auflage, Verlag C.H.Beck, München 2025.
- Satzger, Helmut, “Die Anwendung des deutschen Strafrechts auf grenzüberschreitende Gefährdungsdelikte”, Neue Zeitschrift für Strafrecht, 1998, Jg. 18, H. 3, s. 112-117.
- Satzger, Helmut, International and European Criminal Law, 2. Auflage, Verlag C.H.Beck, München 2017.
- Schmahl, Stefanie, “Zwischenstaatliche Kompetenzabgrenzung im Cyberspace”, Archiv des Völkerrechts, 2009, Jg. 47, H. 3, s. 284-327.
- Sieber, Ulrich, “Internationales Strafrecht im Internet Das Territorialitätsprinzip der §§ 3, 9 StGB im globalen Cyberspace”, Neue Juristische Wochenschrift, 1999, s. 2065-2073.
- Tezcan, Durmuş, “Bozkurt-Lotus Davasının Uluslararası Hukuktaki Önemi ve Yeri”, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, 1994, C. 2, S. 4-5, s. 267-274
- von Liszt, Franz, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, 20. Auflage, Jg. Gutentag Verlagsbuchhandlung, Berlin 1914.
- Walter Tonio, “Einführung in das internationale Strafrecht”, Juristische Schulung, 2006, Jg. 46, H. 10, s. 870-873.
- Werle, Gerhard/Florian Jeßberger, “Vor §3”, Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar, De Gruyter, Berlin/Boston 2018 (Herausgeber: Cirener, Gabriele/Radtke, Henning/Rissing-van Saan, Ruth/ Rönna, Thomas/Schluckebier, Wilhelm)
- Wörner, Liane, “Einseitiges Strafanwendungsrecht und entgrenztes Internet?”, Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik, 2012, Jg. 7, H. 8-9, s. 458-465.
- Zafer, Hamide, Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75, 8. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2021.

1. Finansal Destek Beyanı | Financial Support Statement

Bu çalışma herhangi bir finansal destek almadan gerçekleştirilmiştir. | This research received no financial support.

2. Çıkar Çatışması Beyanı | Conflict of Interest Statement

Yazar, çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir. | The author declare no conflict of interest.

3. Etik Kurul Onayı | Ethics Committee Approval

Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir. | Ethics committee approval was not required for this study.

4. Yazar Katkı Beyanı | Author Contributions

Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır. | This article was solely authored by the writer.

5. Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı | Research and Publication Ethics Statement

Yazar, çalışmada akademik etik kurallara uyulduğunu ve herhangi bir etik ihlal bulunmadığını beyan etmektedir. | The author declare that all ethical guidelines for research and publication have been followed and that no violations have occurred.

6. İntihal Taraması ve Hakemlik Süreci | Plagiarism and Peer Review Statement

Makale, intihal programıyla taranmış ve çift kör hakemlik sürecinden geçmiştir. | This article was screened by plagiarism detection software and evaluated through a double-blind peer-review process.